

היכרות עם הכלכלה והחברה הישראלית

ניצה (קלינר) קסיר

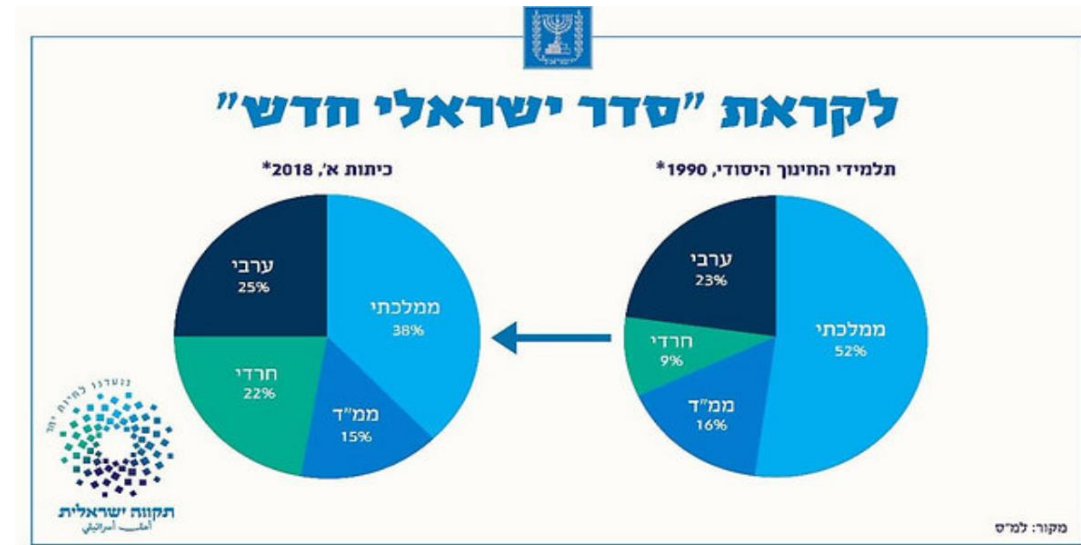
צוערים לשלטון המקומי

אכסניית בית וגן, ירושלים

**המכון
החרדי
למחקרי
מדיניות**

25 בספטמבר, 2019

"התהליכים הדמוגרפיים יצרו למעשה 'סדר ישראלי חדש', שבו 'ארבעה שבטים מרכזיים': חילונים, דתיים, חרדים וערבים, שהעוינות ביניהם גוברת."

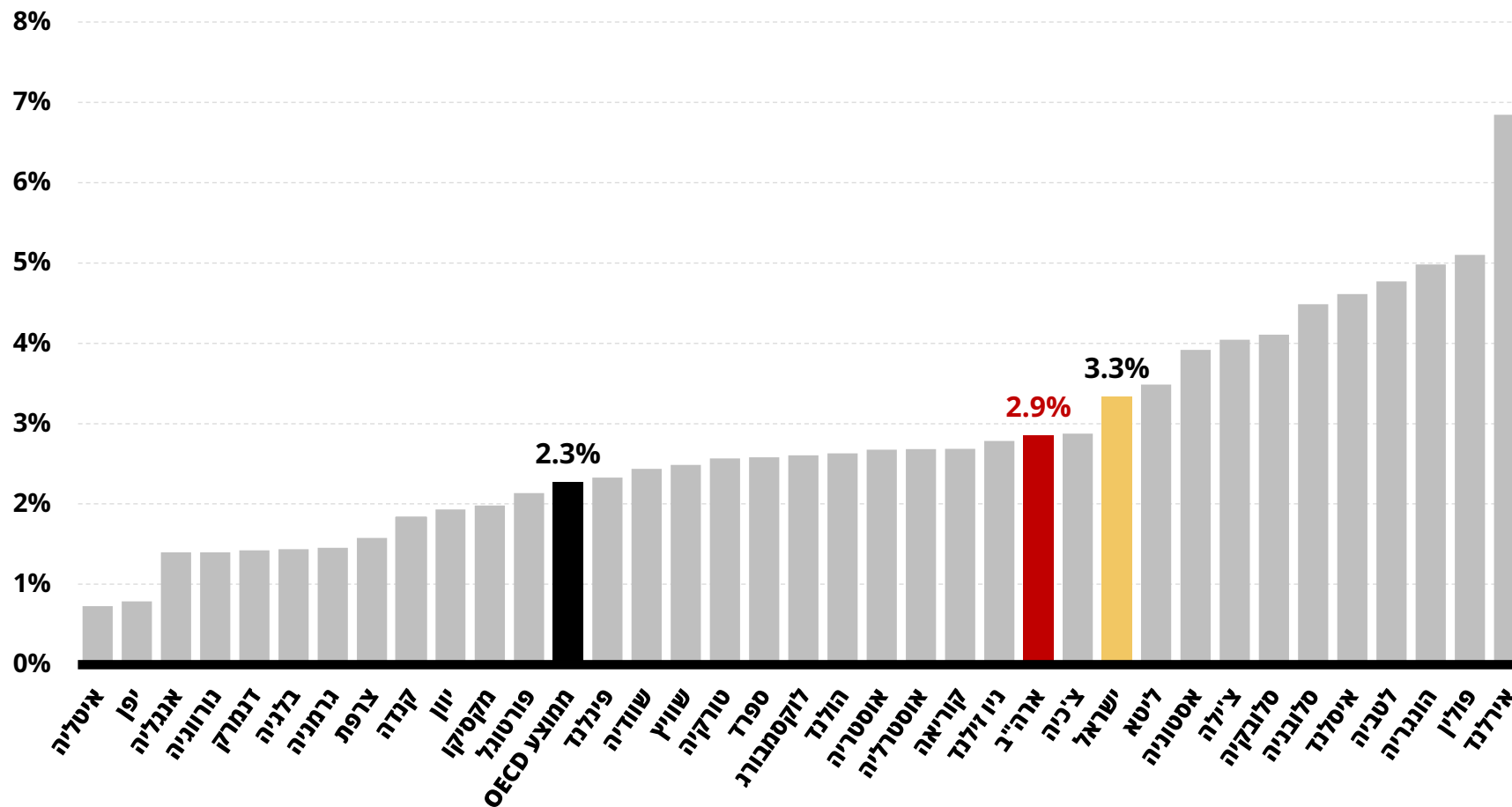
מדובר במציאות בעלת השלכות מרחיקות לכת על החוסן הלאומי של מדינת ישראל."

(נאום ארבעת השבטים של נשיא המדינה, ראובן ריבלין)

המצב הכלכלי-חברתי

צמיחה כלכלית

שיעור צמיחת התוצר, השוואה בינלאומית, 2018

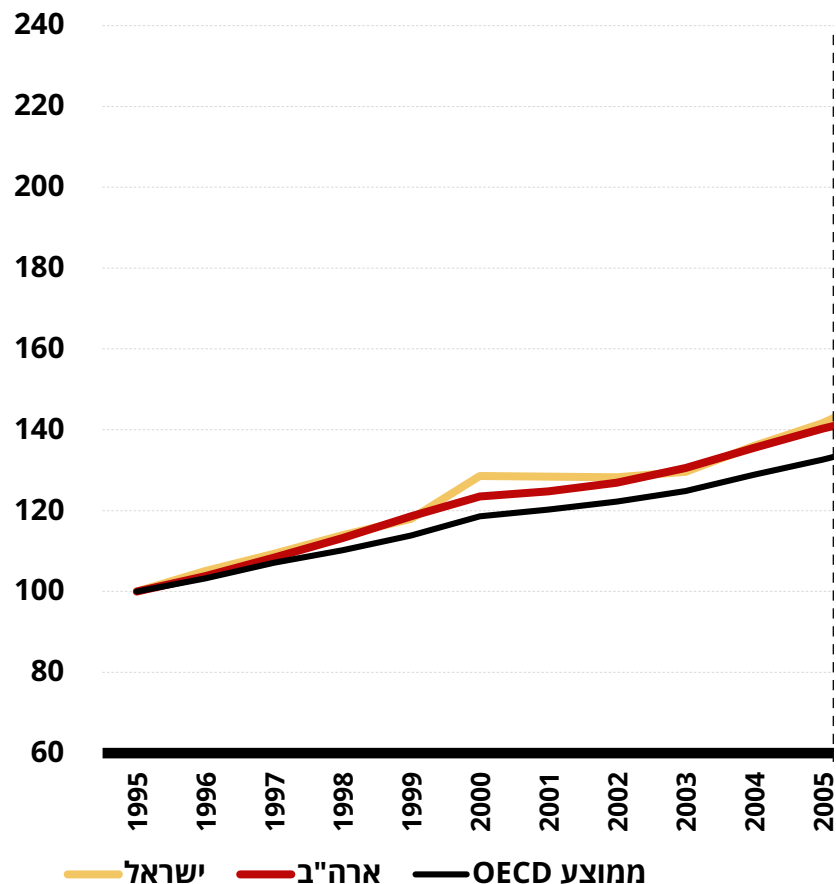
הכלכלה הישראלית צומחת בשיעור גבוה בהשוואה בינלאומית

מקור: OECD, Economic Outlook No 105 - May 2019, real GDP Forecast

צמיחה כלכלית

שיעור מצטבר של צמיחת התוצר, שנים 1995-2005 (מדד 1995=100)

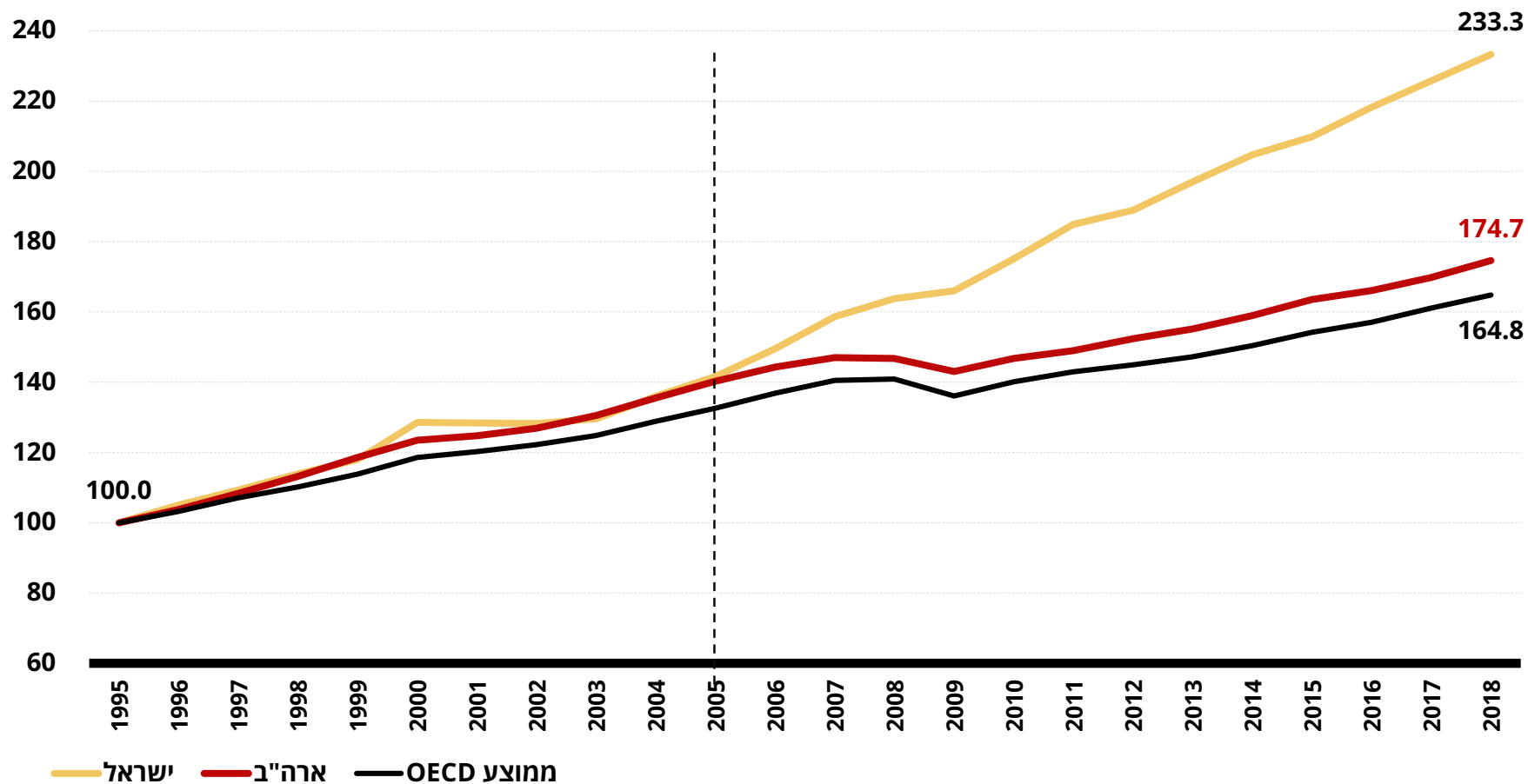
בין השנים 1995-2004 שיעור הצמיחה
המצטבר בישראל דמה לארה"ב והיה
מעט גבוה מזה של כלל מדינות ה-OECD

מקור: OECD, Economic Outlook No 105 - May 2019, real GDP.

צמיחה כלכלית

שיעור מצטבר של צמיחת התוצר, שנים 1995-2018 (מדד 1995=100)

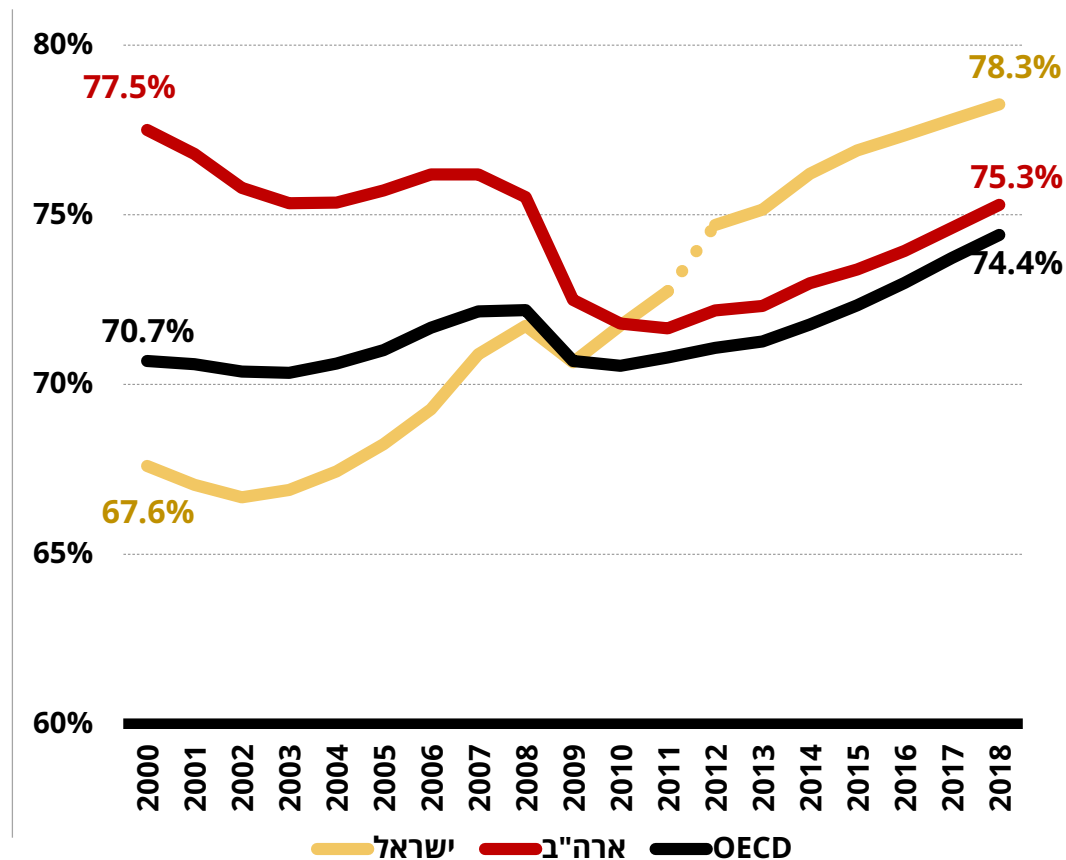
מקור: OECD, Economic Outlook No 105 - May 2019, real GDP.

שוק העבודה

שוק העבודה
בישראל הדוק

שיעור התעסוקה, גילי 25-64

Data: [OECD stat](#), percentage of working age (25-64) population.
נתוני מדינת ישראל: סקר כוח אדם של הלמ"ס, גילי עבודה מרכזיים (25-64), שנים 2000-2018.

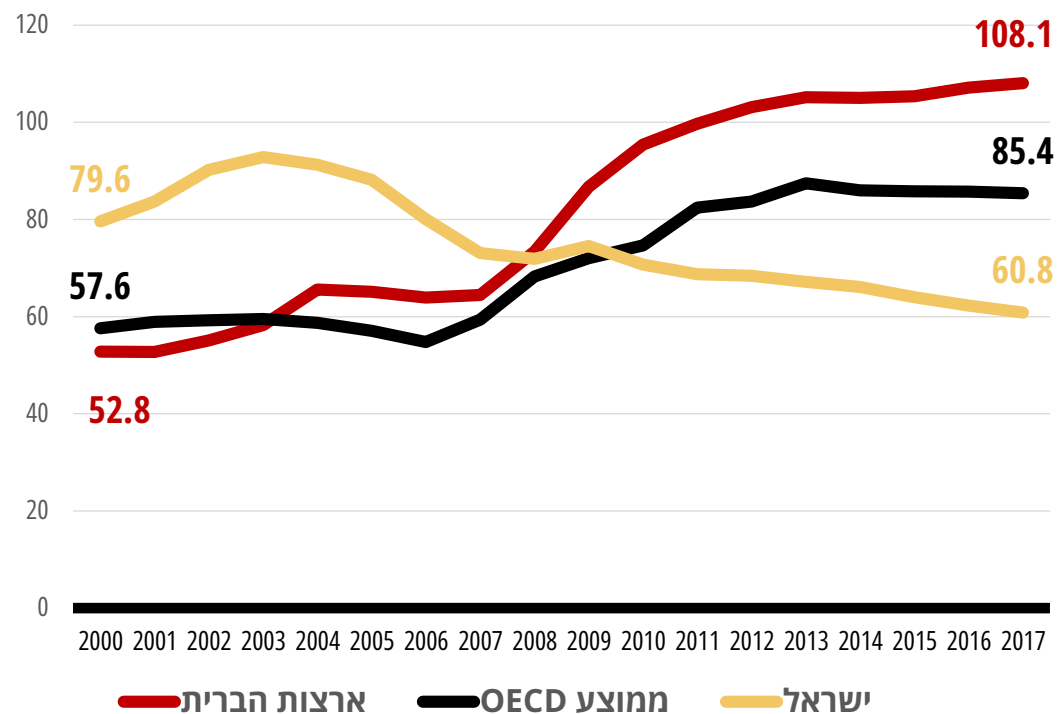
שיעור התעסוקה הגבוה משקף
שיעור השתתפות גבוה ושיעור
אבטלה נמוך ברמה היסטורית

השכר הריאלי עולה בכ-3%
בכל אחת משלוש השנים
האחרונות, 50% מעל הממוצע ב-
OECD, ופי 3 מארה"ב.

יחס חוב תוצר

יחס החוב הציבורי לתוצר אחוזים

יחס החוב לתוצר של ישראל ירד
בשיעור ניכר בחמש עשרה
השנים האחרונות

נתונים: OECD.

שאלות של הכללה ושל יציבות בין-דורית [חוסן כלכלי וחברתי]

האם הצמיחה היא **בת קיימא**, כלומר האם היא מושתתת על יסודות שיאפשרו המשך צמיחה גבוהה?

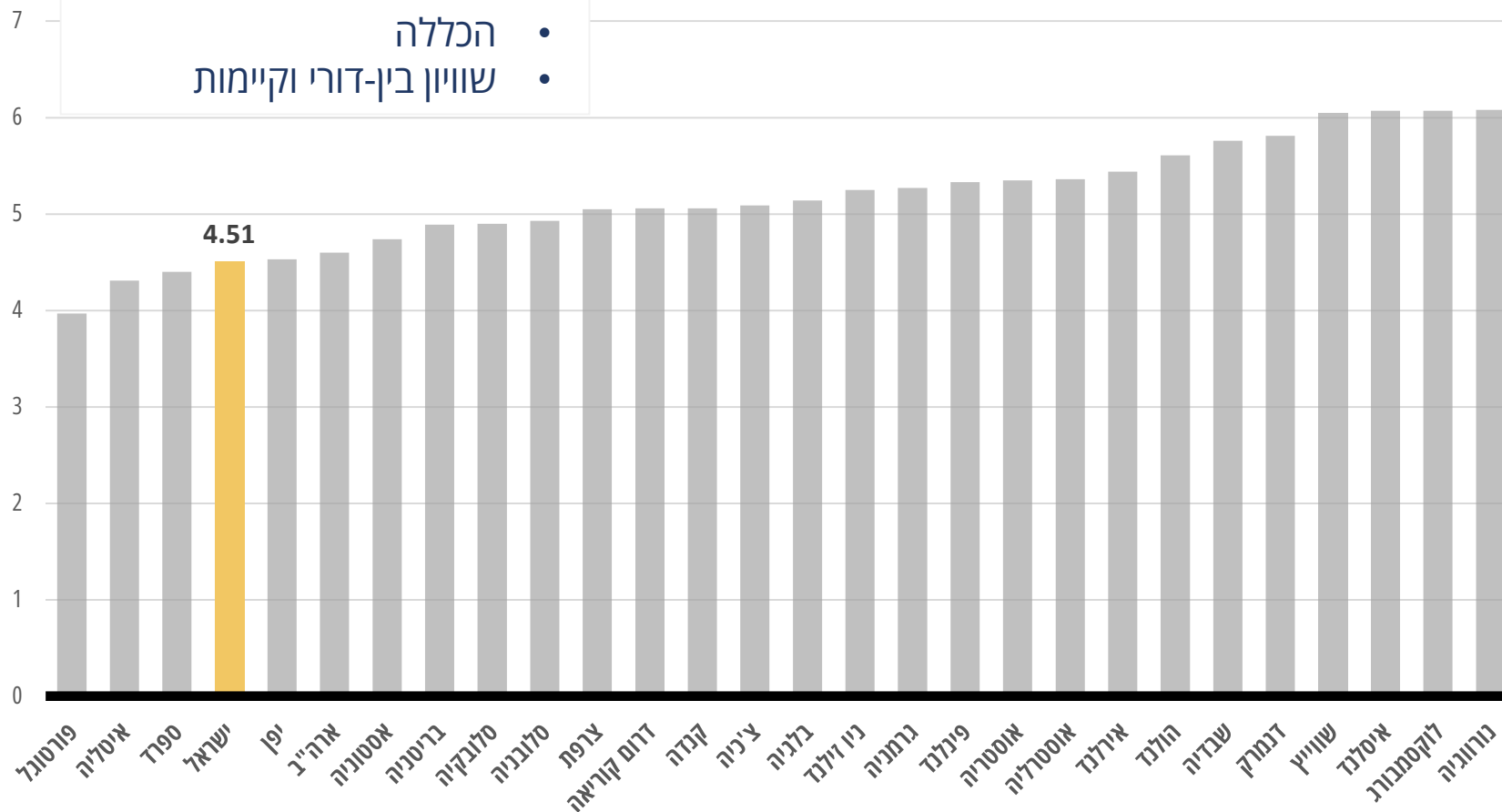
האם הצמיחה היא **מכלילה**, כלומר האם היא מגיעה לכלל האוכלוסייה?

צמיחה ופיתוח

מדד פיתוח וצמיחה מכלילה

מדד פיתוח וצמיחה מכלילה
של ה-WEF מורכב מ-12
פרמטרים ב-3 תחומים:

- צמיחה ופיתוח
- הכללה
- שוויון בין-דורי וקיימות

ישראל מדורגת נמוך
לפי מדד פיתוח וצמיחה
כלכלית

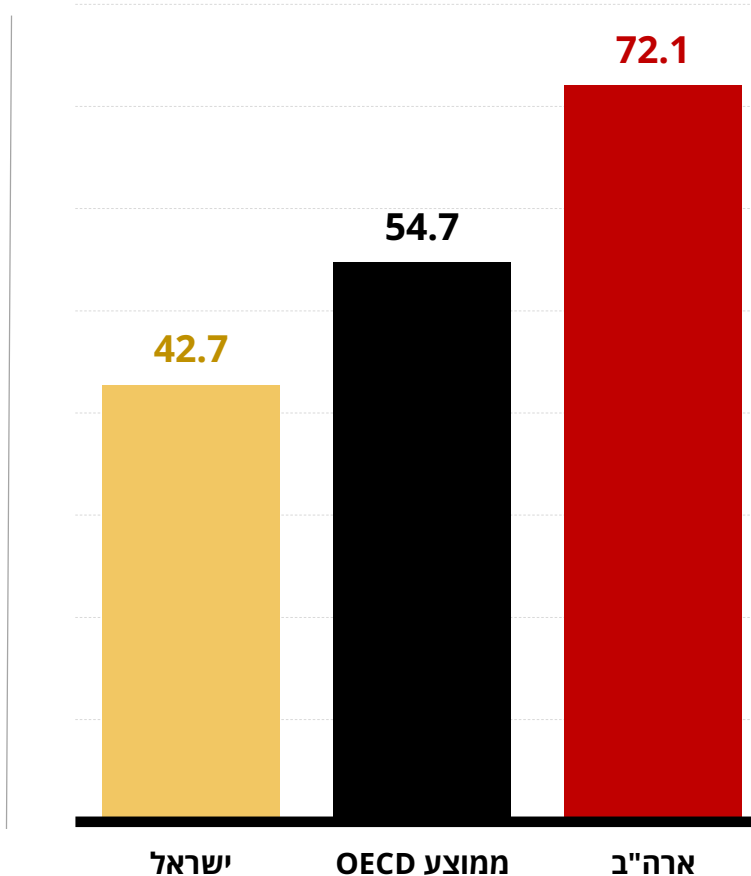
מקור: World Economic Forum
הערה: השוואה כוללת את כל המדינות המפותחות שנבדקו.

פריון העבודה

פריון העבודה (התוצר לשעת עבודה, USD), 2018

- פריון העבודה בישראל נמוך ב-25%-40% בהשוואה למדינות המפותחות
- הפער אינו נסגר על פני השנים
- הפריון הנמוך מעיב על היכולת של המשק להמשיך ולצמוח בקצב מהיר
- גורמים מרכזיים לפריון הנמוך: מיומנויות נמוכות של העובדים, תשתיות ברמה נמוכה ובירוקרטיה

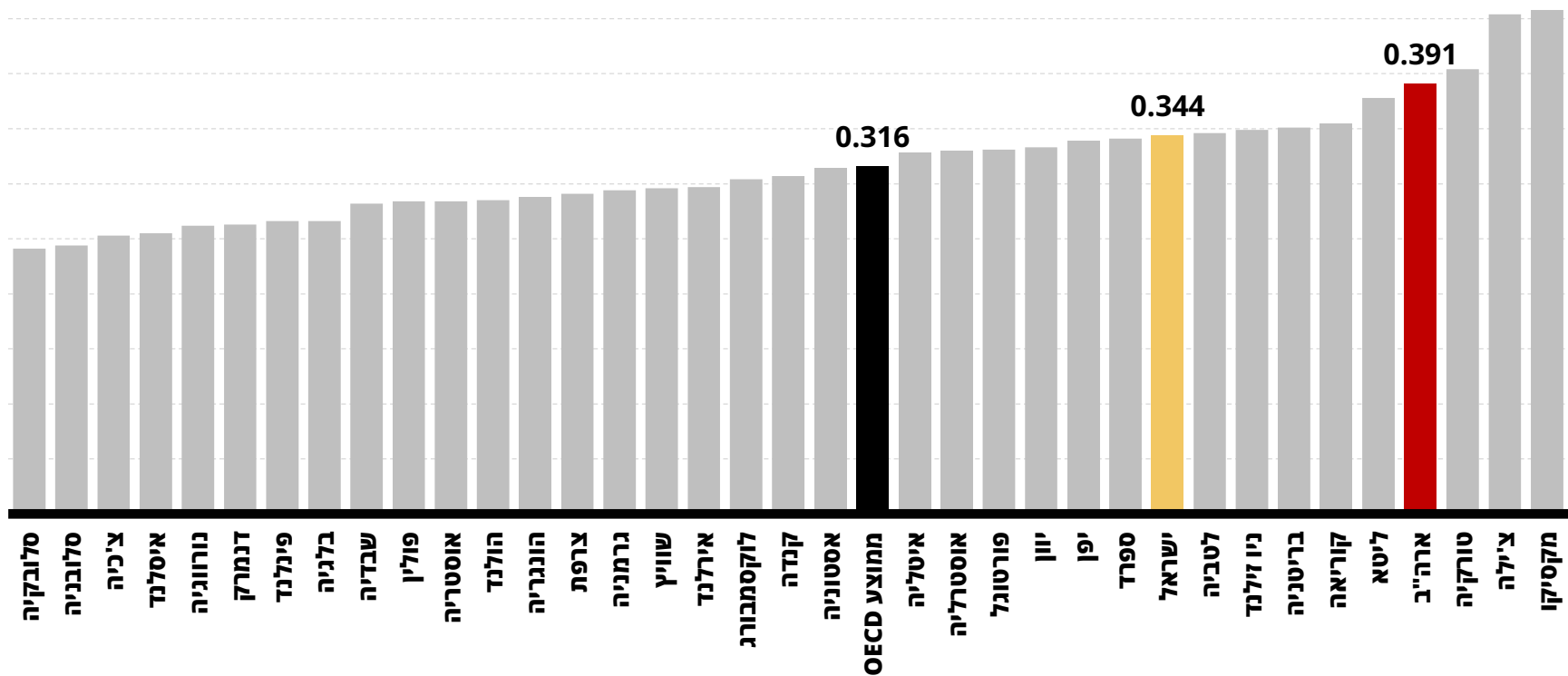

פריון העבודה
בישראל נמוך

Data: [OECD.stat](https://data.oecd.org/), USD, current prices and PPPs. 2017 הוא לשנת הנתון הוא לשנת 2017 בחלק מהמדינות הנתון הוא לשנת 2017

אי שוויון

אי השוויון בהכנסות (מדד ג'יני), ישראל בהשוואה בינלאומית, 2017*

אי-השוויון הכלכלי
בישראל גבוה

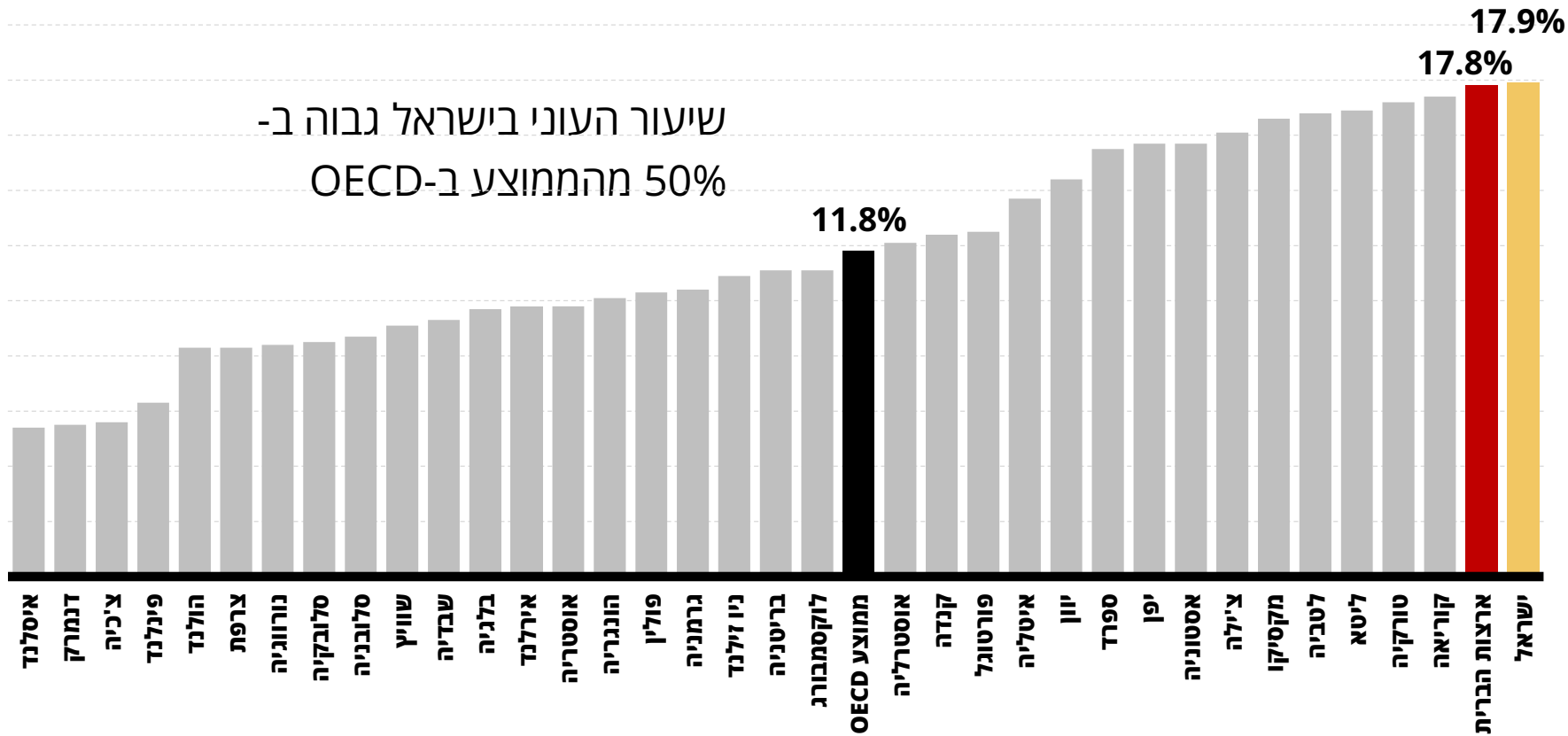
מקור: OECD Social and Welfare Statistics: Income distribution
* או שנה עדכנית אחרונה (לכל הפחות 2014)

המכון
החוקרי
מדיניות

שיעור העוני

תחלת העוני היחסי, נפשות, ישראל בהשוואה בינלאומית, *2017

שיעור העוני בישראל הוא הגבוה ב-OECD

מקור: OECD Social and Welfare Statistics: Income distribution * או שנה עדכנית אחרונה (לכל הפחות 2014)

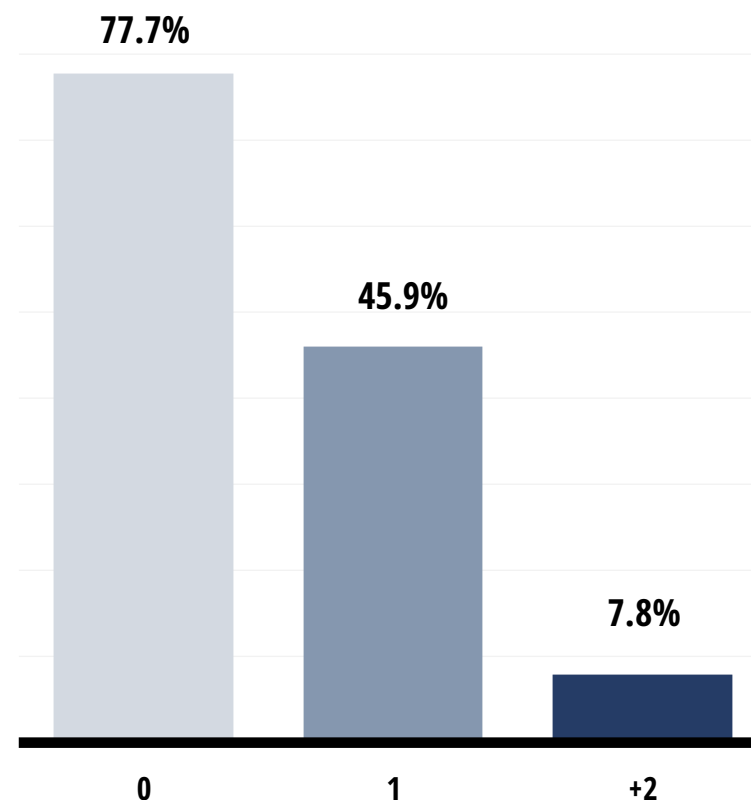

המכון
החוקרי
למחקרי
מדיניות

תעסוקה ועוני

שיעור העניים, לפי מספר המפרנסים במשק הבית¹

ההסתברות להימצא מתחת לקו העוני יורדת ככל שמספר המפרנסים גדל (פלוג קרנית וניצה קסיר-קלינר²)

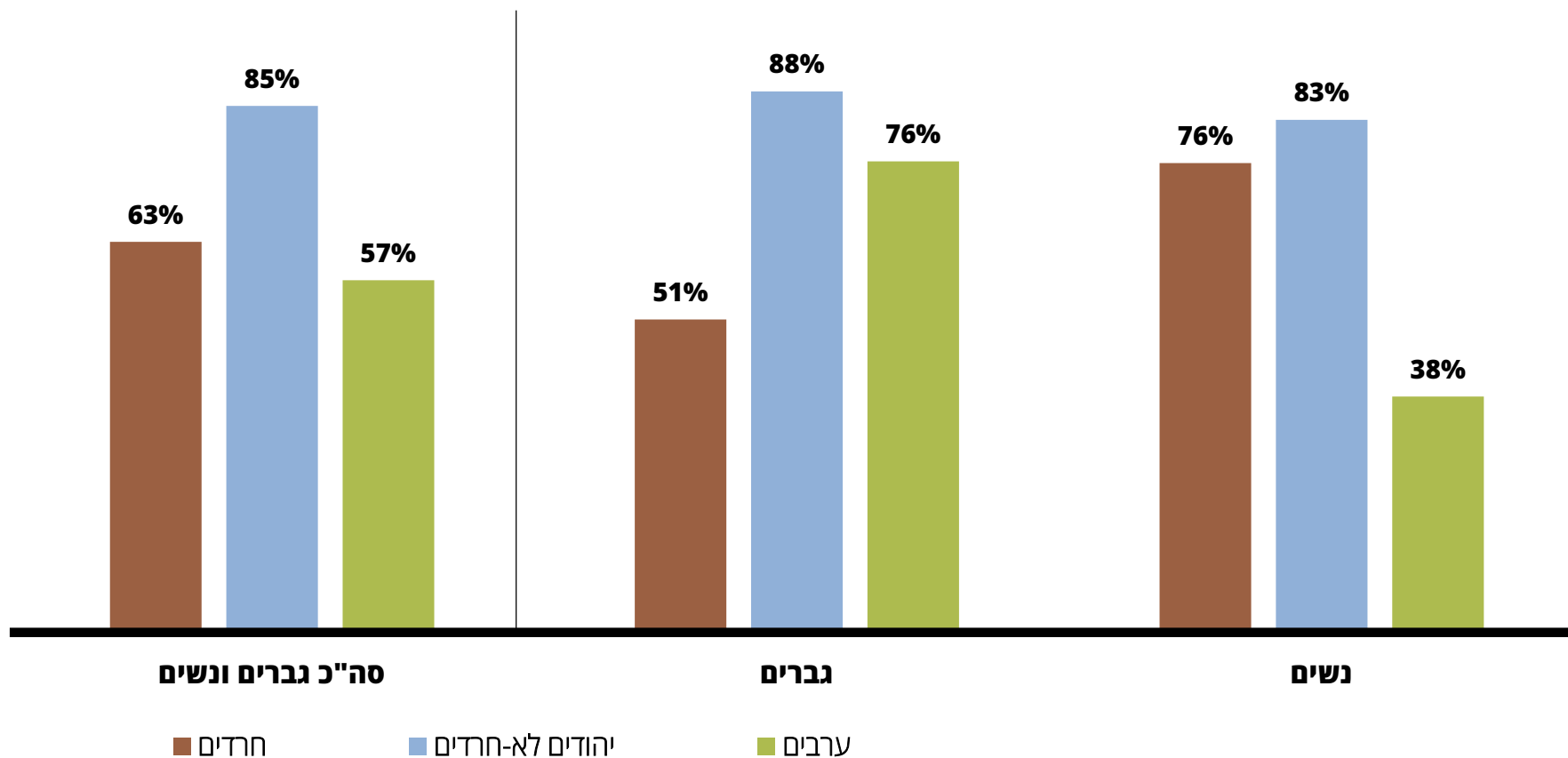

תעסוקה גורם מרכזי
בהשפעה על המצב
החברתי-כלכלי

המקור: עיבודים לסקר הוצאות של הלשנה המרכזית לסטטיסטיקה, 2017. ¹ משקי בית בהם המפרנס העיקרי בגיל העבודה העיקרי (25-64).
² מתוך: פלוג קרנית וניצה קסיר קלינר, "על עוני עבודה ומה שביניהם", רבעון לכללה.

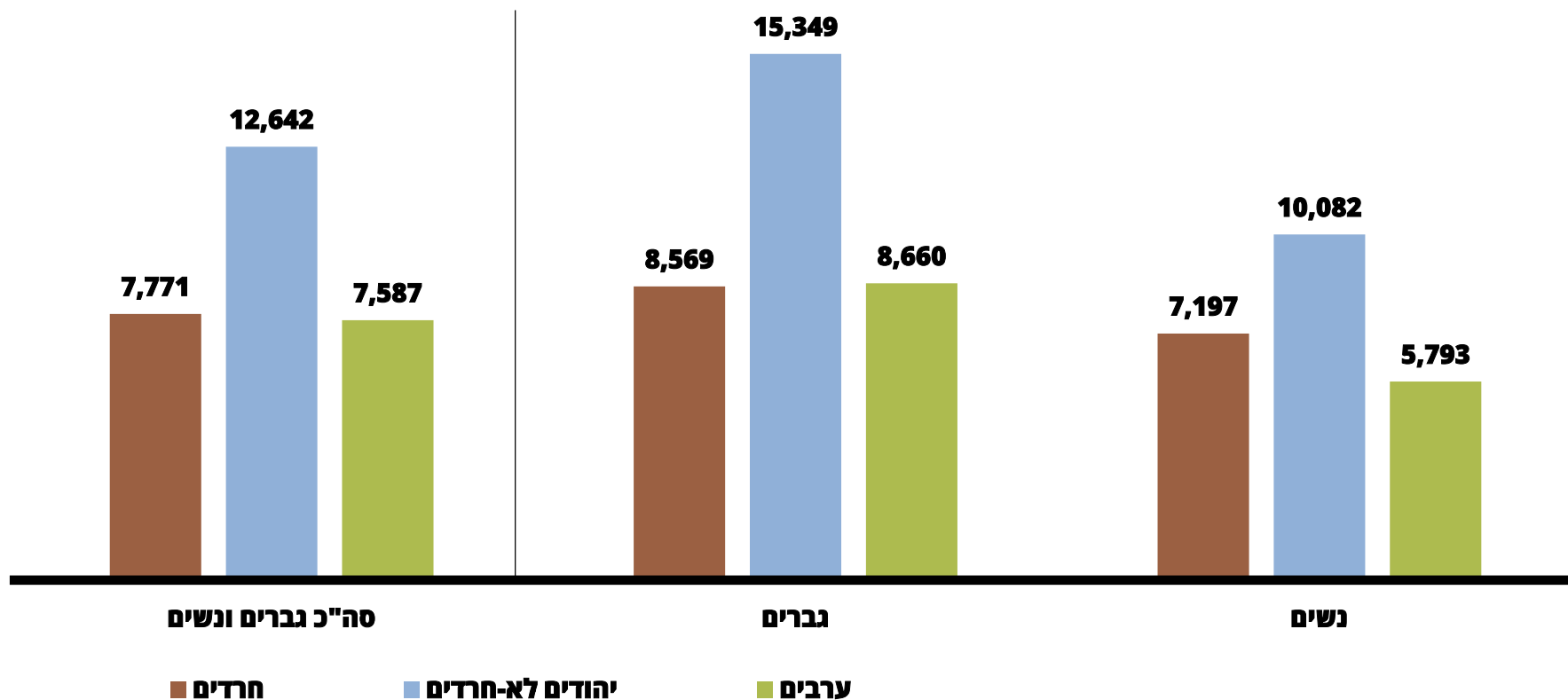
תעסוקה

שיעור התעסוקה לפי מגדר, גילים 25-64, שנת 2018

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2018. "איכות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית – מבט השוואתי", המכון החרדי למחקרי מדיניות.
נתונים: סקר הוצאות משק הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, (חרדים – לפי הגדרה עצמית), 2017.

שכר חודשי לשכיר לפי מגדר, גילים 25-64, שנת 2017

מקור: המכון החרדי למחקרי מדיניות.
 נתונים: סקר הוצאות משק הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2017 (חרדים – לפי הגדרה עצמית). כולל שכר מעבודה זמנית, עבודה שכירה או עבודה מזדמנת.

שילוב אוכלוסיות בשוק העבודה ובכלכלה

המצב הכלכלי-חברתי של האוכלוסייה החרדית והערבית משליך על:

- החברה החרדית והערבים בישראל
- כלל האוכלוסייה (החברה החרדית וערבית מהוות כשליש מהאוכלוסייה)

"טובים השניים מן האחד"

(קהלת ד', ט')

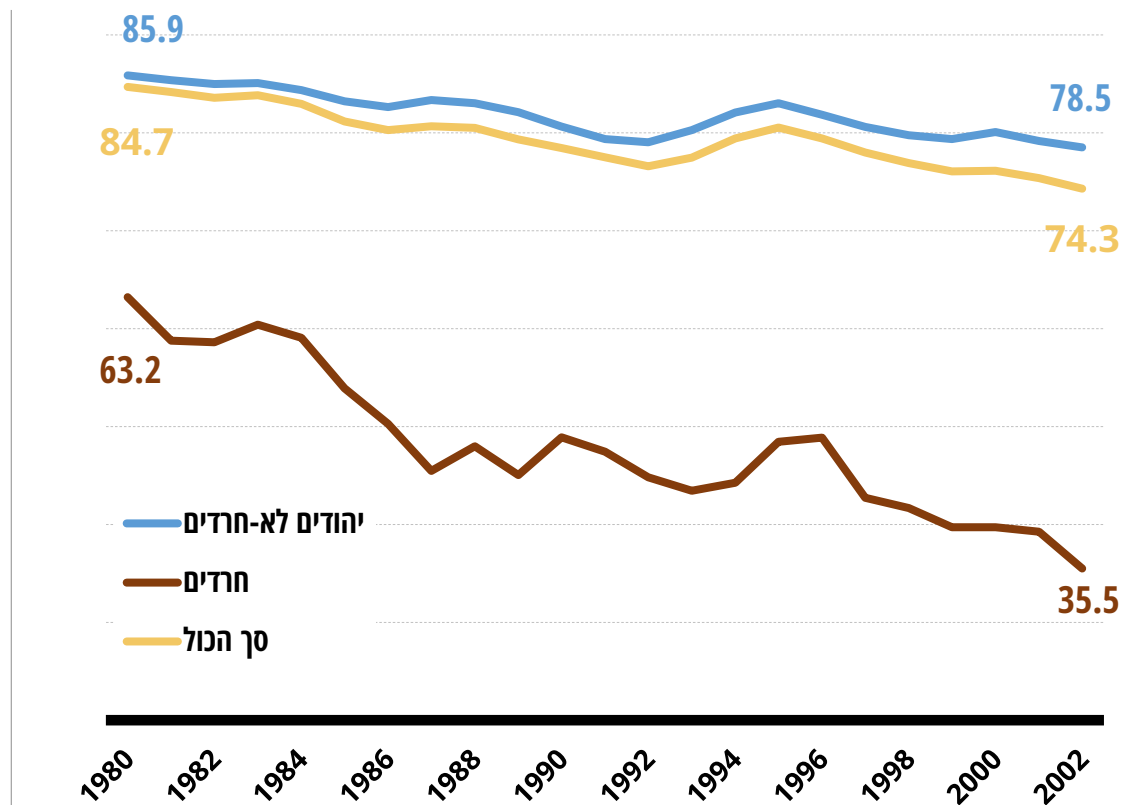
חרדים

מגמות מרכזיות בתעסוקת חרדים עד לתחילת שנות האלפיים

שיעור התעסוקה

שיעור תעסוקה של גברים (אחוזים)

ירידה ניכרת בשיעור התעסוקה של גברים חרדים

מקור: עיבודים לסקרי כוח אדם של הלשנה המרכזית לסטטיסטיקה, לשנים 1980-2004, גילי 25-64.

שיעור התעסוקה

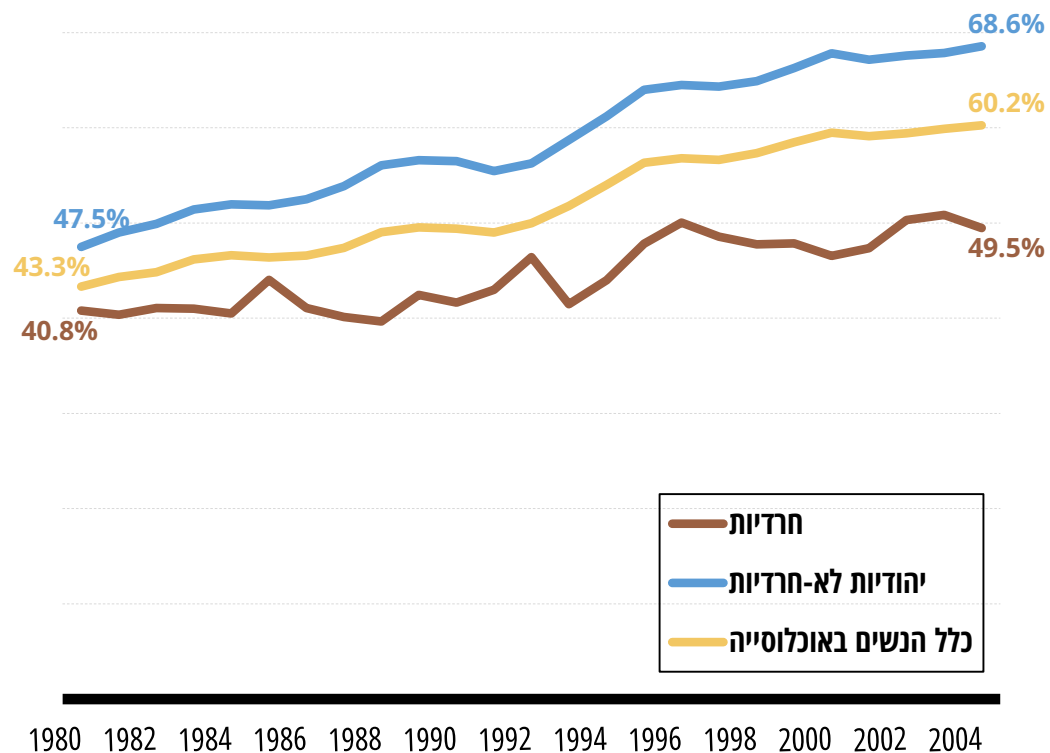
הסברים לירידה בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים

1. ביסוס "חברת הלומדים" (שינויים התנהגותיים מתרחשים בהדרגה)
2. ביטול המכסה של דחויי השירות הצבאי ("תורתו אומנותו")
3. הגדלת היקף התמיכות הממשלתיות

שיעור התעסוקה

שיעור תעסוקה של נשים (אחוזים)

עלייה בשיעורי התעסוקה של נשים חרדיות, אך העמקת הפער בינן לבין נשים יהודיות לא-חרדיות

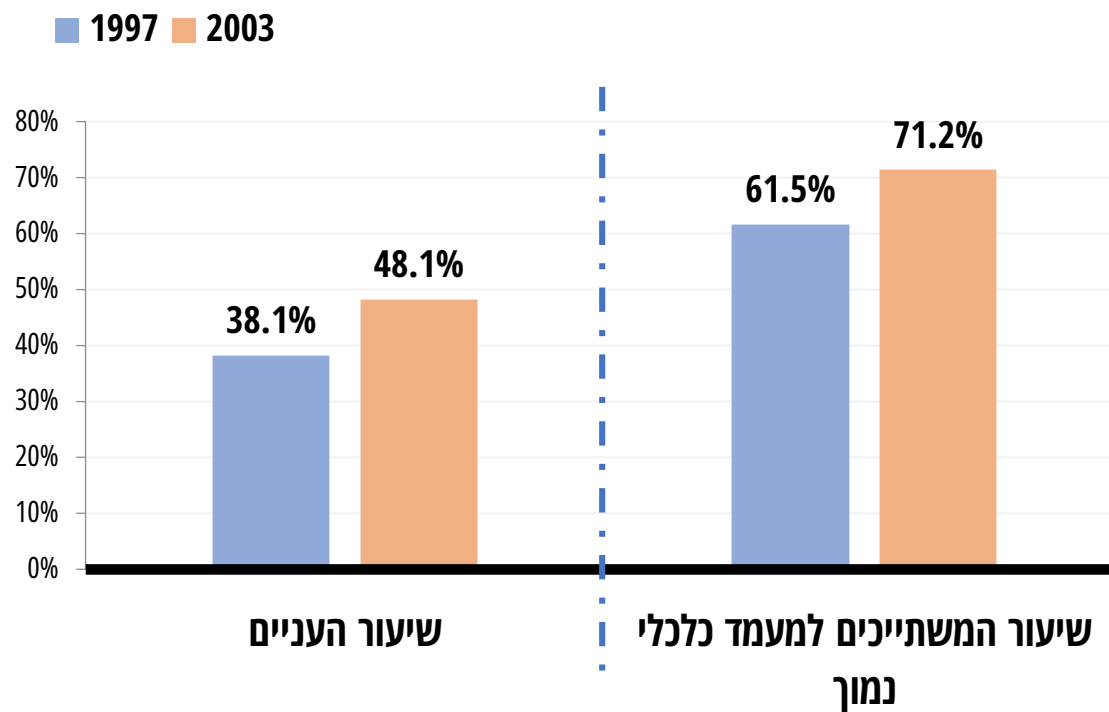
מקור: עיבודים לסקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה גילי 25-64, שנים 1980-2004.

עוני בקרב החרדים

שיעור החרדים העניים ושיעור החרדים המשתייכים למעמד כלכלי נמוך

גידול בשיעור החרדים
העניים ובשיעור
החרדים במעמד
כלכלי נמוך

לעומת זאת, שיעור העניים
והמשתייכים למעמד
הכלכלי הנמוך בחברה
היהודית הלא-חרדית לא
השתנה מהותית על פני
השנים

מקור: עיבודים לסקרי הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנים 1997 ו-2003. המעמדות הכלכליים חושבו למשקי בית שבהם ראש משק הבית מעל גיל 25. **מעמד נמוך:** משקי הבית שהכנסתם נמוכה מ-75% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית).

השלכות על כלל החברה בישראל

1. השלכות על היקף תשלומי ההעברה והמיסים

2. אי מיצוי פוטנציאל הצמיחה

3. מתח חברתי בין האוכלוסיות

מדיניות ותעסוקת חרדים

מאז שנות האלפיים

תפנית בתחילת שנות האלפיים

שינוי תפיסת המדיניות - מעבר מרווחה לתעסוקה

- ❑ קיצוץ קצבאות
- ❑ צעדים אקטיביים לעידוד תעסוקה - מרכזי ויסקונסין, הנהגת 'מס הכנסה שלילי' (מענק עבודה) לקראת סוף העשור, הרחבת הסבסוד של מעונות היום, מסלול תעסוקה לחרדים ועוד
- ❑ הצבת יעדי תעסוקה לנשים ולגברים - 63%

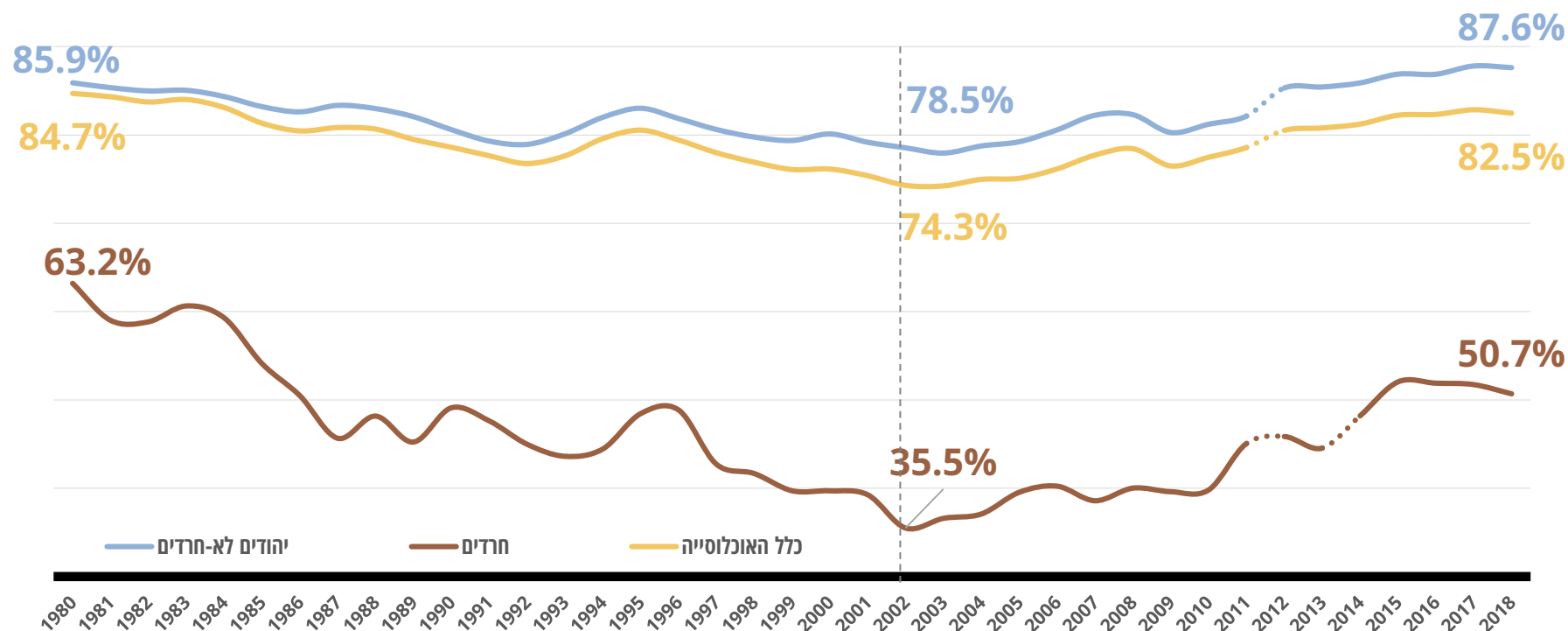
צבא

- ❑ הקלות על יציאה לעבודה של בני ישיבה
- ❑ מסלולים ייעודיים לגברים חרדים בצבא

- שפל בעולם שהוביל לצמצום היקף התמיכות מחו"ל בתלמידי הישיבות
- דור ההורים השני מתקשה לממן את הילדים

תעסוקת גברים

שיעור תעסוקת גברים

גברים חרדים חזרו למעגל העבודה:

בין השנים 2002 ל-2018 עלה שיעור התעסוקה של גברים:

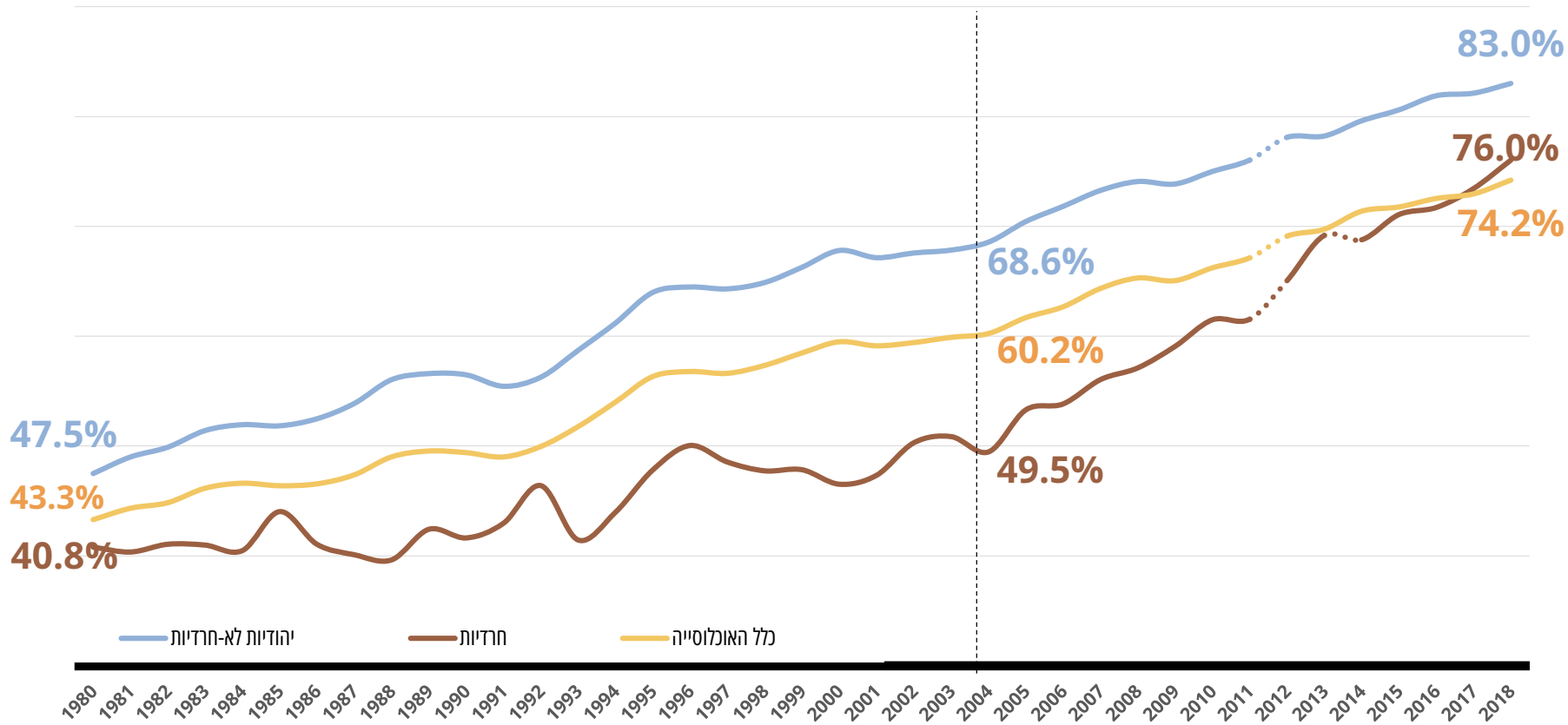
- בכ-9 נקודות האחוז בחברה היהודית הלא-חרדית
- בכ-15 נקודות האחוז בחברה החרדית

מקור: ניצה (קלינר) קסיר, 2018. עיבודים לנתוני סקרי כוח אדם לשנים 1980-2018 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. חרדים- עד 2014 לפי הגדרת בית ספר אחרון, החל מ-2014 (כולל) לפי הגדרה עצמית. *נילי עבודה עיקריים (25-64). קיים שבר בסדרה בשל שינוי במבנה הסקר ובשיטת הפיקיזה בשנת 2012.

תעסוקת נשים

שיעור תעסוקת נשים

האצה בקצב הצטרפות נשים חרדיות לשוק העבודה

בין השנים 2004 ל-2018 עלה שיעור התעסוקה של נשים:

- בכ-14 נקודות האחוז בחברה היהודית הלא-חרדית
- בכ-26 נקודות האחוז בחברה החרדית

מקור: ניצה (קלינר) קסיר, 2017. עיבודים לנתוני סקרי כוח אדם לשנים 1980-2018 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. חרדיות- עד 2014 לפי הגדרת בית ספר אחרון, החל מ-2014 (כולל) לפי הגדרה עצמית. *גילי עבודה עיקריים (25-64). קיים שבר בסדרה בשל שינוי במבנה הסקר ובשיטת הפיקיזה בשנת 2012.

גברים חרדים בשוק העבודה

האם השילוב בשוק העבודה מלא?

כמחצית מהגברים החרדים מועסקים (50.7% בשנת 2018)

- נמוך בהשוואה לממוצע בקרב גברים יהודים לא-חרדים - כ-88%
- נמוך בהשוואה לעבר - כ-63% בשנת 1980
- רחוק מהיעד הממשלתי שהוצב לשנת 2020
- נמוך בהשוואה לשיעורים בקהילות החרדיות בעולם

נבלם הגידול של שיעור התעסוקה

השכר הממוצע של שכיר חרדי נמוך בכ-44% משכרו של שכיר יהודי לא-חרדי

נשים חרדיות בשוק העבודה

שיעור התעסוקה של נשים חרדיות (שהן לרוב המפרנסות העיקריות) גבוה, אך שיעור התעסוקה האיכותית אינו מספק

- השכר הממוצע נמוך בכ-29% בהשוואה לאישה לא-חרדית
- ריכוז גבוה בענף החינוך – 42% (בהשוואה ל-19% בקרב יהודיות לא-חרדיות)
- הנשים החרדיות עובדות פחות שעות
- שיעור המועסקות במשרה חלקית שלא מרצון גבוה
- שיעור גבוה מדווחות שחוו הפרות של זכויות בעבודה

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, "על עובדים מאוגדים, חרדים ומה שביניהם", המכון החרדי למחקרי מדיניות, 2016; קסיר (קלינר), שהינו-קסלר, צחור-שי, "בין בחירה לאין ברירה – מה משפיע על היקף שעות העבודה של נשים חרדיות", 2018 (בקרב).

מתונים: הסקר החברתי לשנת 2015 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לגילי 20 ומעלה (דיווחים עצמיים). סקר כוח אדם וסקר הוצאות משקי הבית לשנת 2017 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. גילי 25–64.

אתגרי המדיניות

אתגרים לעתיד

□ שילוב בתעסוקה איכותית

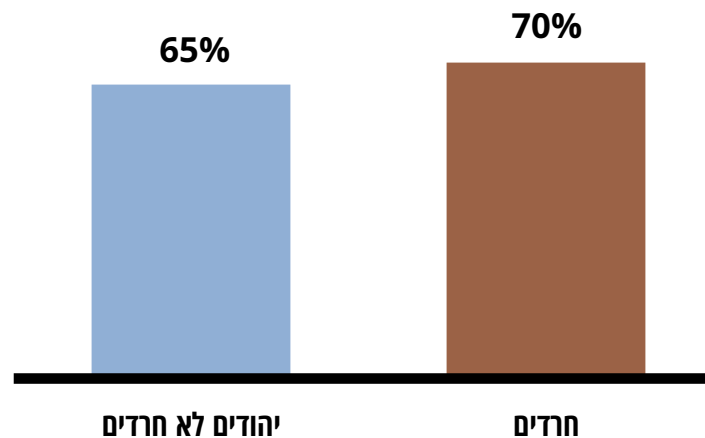
□ החלטות ממשלה

□ מדיניות המביאה בחשבון את המאפיינים התרבותיים הייחודיים של החברה החרדית

עוני ואושר בקרוב החרדים

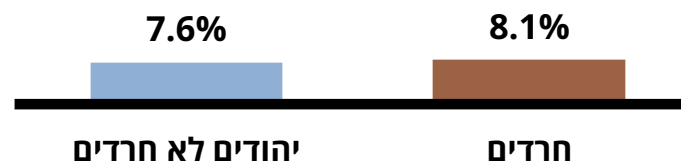
שיעור המרוצים ממצבם הכלכלי,

2017

שיעור האנשים שחשו עניים בשנה

האחרונה, 2017

נתונים: הסקר החברתי לשנת 2016 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בני 20 ומעלה.

לימוד התורה הוא אתוס מכונן - "ותלמוד תורה כנגד כלם"

(משנה פאה א א)

'הסתפקות במועט' - "פת במלח תאכל ומים במשורה תשקה"

(מסכת אבות, פרק ו', משנה ד')

מספר רב של ילדים - "כל המוסיף נפש אחת מישראל, כאילו בנה

עולם" (משנה תורה, הלכות אישות, טו, סז).

סיוע ועזרה הדדית - נורמות קהילתיות וציווי הלכתי

סל קנייה זול יותר

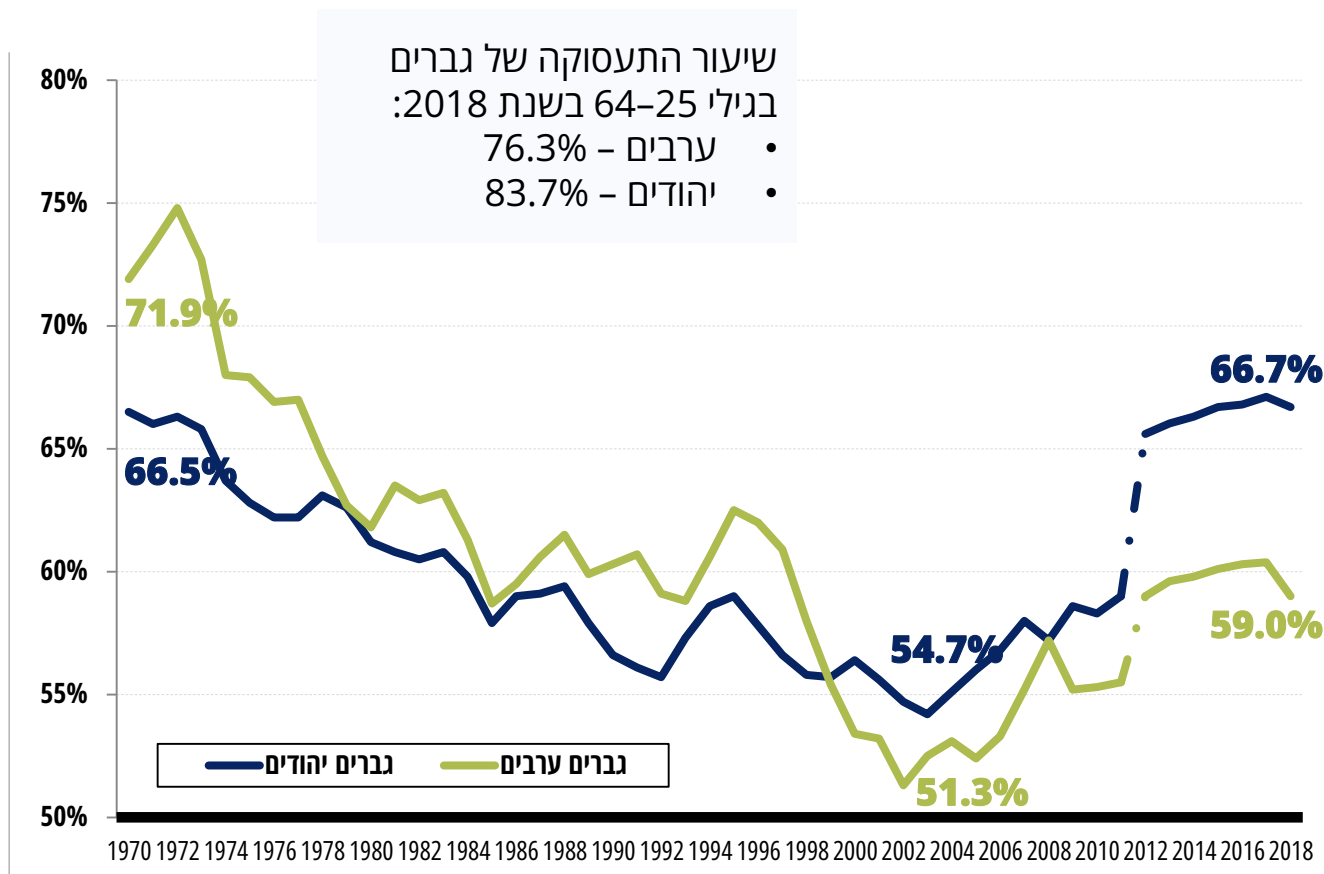
ערביי ישראל

תעסוקה - עובדות מרכזיות

תעסוקה

שיעור תעסוקה של גברים¹

שיעור התעסוקה של גברים ערבים נמוך יחסית

המקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv (2014), "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions".
ועיבודים מעודכנים מסקרי כוח אדם של הלמ"ס, בני 15 ומעלה, שנים 1970-2018. ¹בסדרה יש שבר שכן שונו הנדרות התעסוקה בין שנת 2011 ל-2012, מתעסוקה אזרחית לתעסוקה הכוללת גם תעסוקה צבאית.

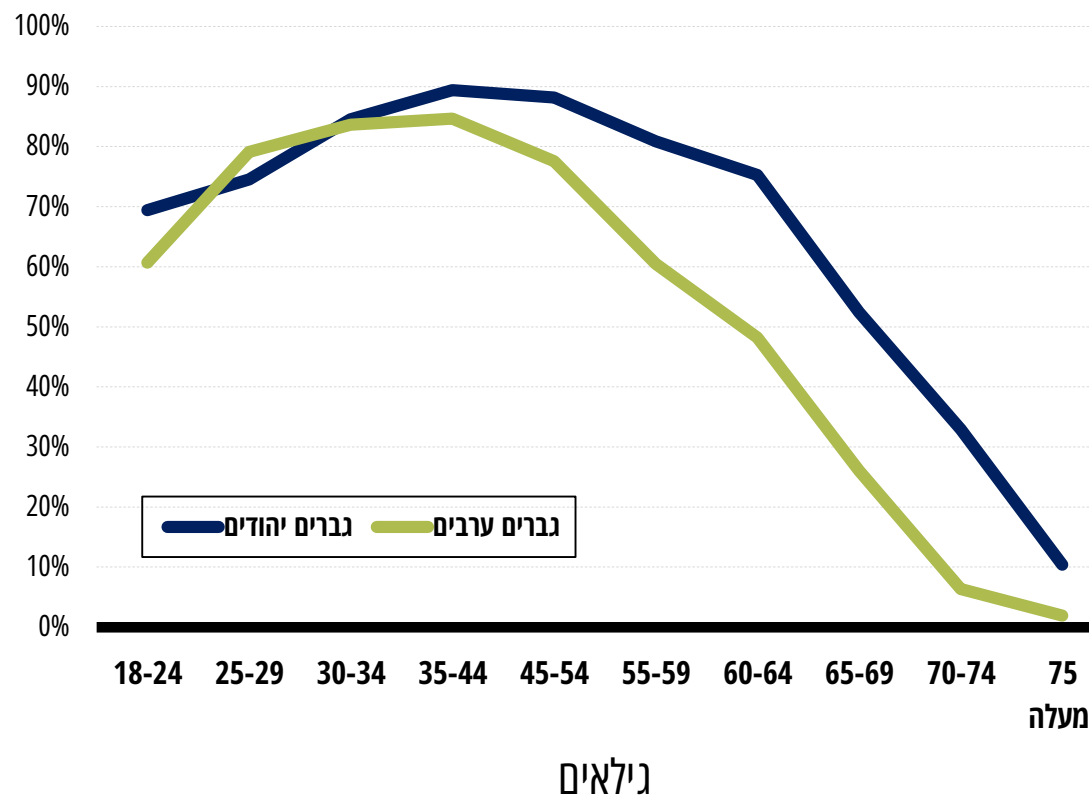
תעסוקה

שיעורי תעסוקה לפי גיל (אחוזים)

הגברים הערבים פורשים מהעבודה בגיל צעיר

פרישה מוקדמת של ערביי ישראל חריגה בהשוואה:

- למדינות מערביות
- למדינות מוסלמיות וערביות אחרות ובכלל זה ברשות הפלסטינית

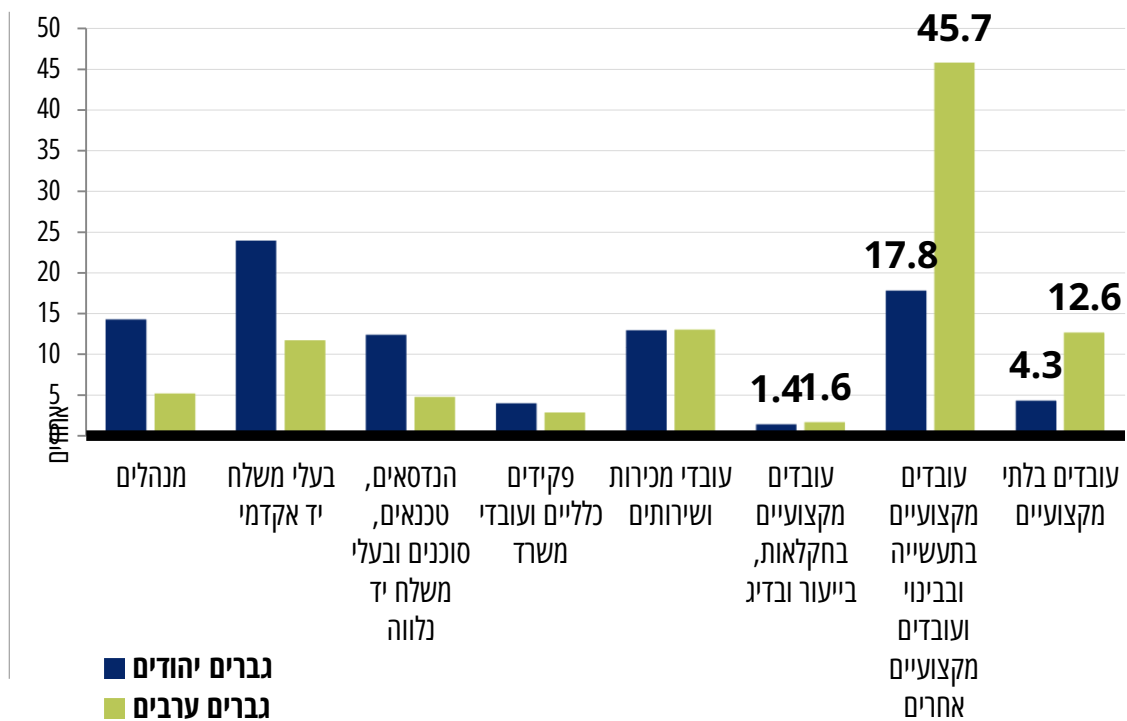

מקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv, 2014, "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions" עיבודים מסקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מעודכנים לשנת 2017.

תעסוקה

תעסוקת גברים לפי משלח יד

הגברים הערבים מרוכזים במקצועות הצווארון כחול

המקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv, 2014, "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions". עיבודים מסקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מעודכנים לשנת 2017. (לא כולל לא יזוע)

הבעיות המרכזיות של גברים ערבים בשוק העבודה

ריכוז תעסוקתי במשלחי יד המתאפיינים במיומנות נמוכה וצורך בכושר פיסי

❑ פרישה מוקדמת מהעבודה המתאפשרת בשל:

- קיומן של תמיכות ממשלתיות
- מאפיין תרבותי - תמיכת הילדים בהוריהם מגיל צעיר

❑ שכר ממוצע נמוך יחסית *

- השכר הממוצע של גבר ערבי נמוך משכרו של גבר יהודי ב-44%
- הפער בשכר משקף פערים בשכר לשעת עבודה
- מספר שעות העבודה דומה

שיעור גבוה יחסית של גברים בעלי השכלה אקדמית אינם מועסקים במקצועות הלימוד שלהם

מתוך: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר, 2010, "דפוסים ההשתתפות של ערביי ישראל בשוק העבודה", סקר בנק ישראל 84..
* עיבודים מעודכנים מסקר הוצאות משק הבית לשנת 2017 של הלמ"ס. (עיבוד לגילי העבודה העיקריים).

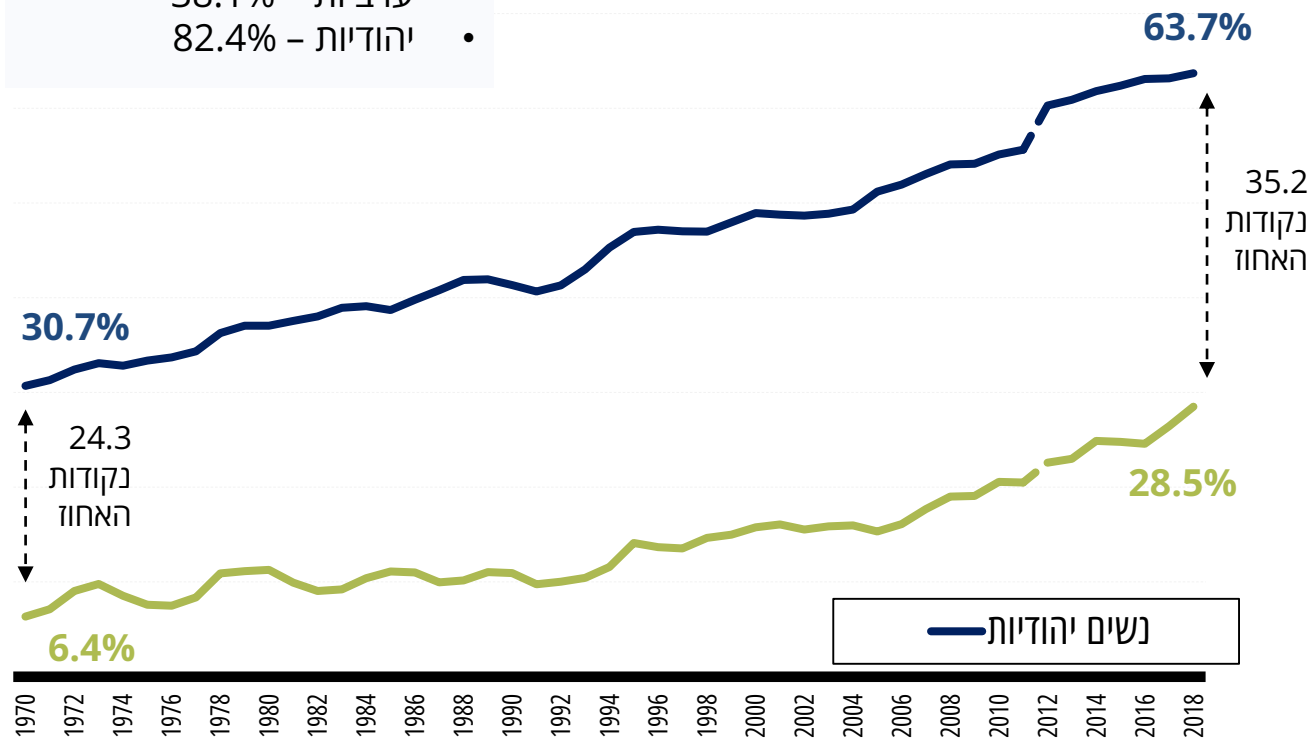
תעסוקה

שיעור תעסוקה של נשים¹

שיעור התעסוקה של נשים ערביות עלה, אך הפער בין האוכלוסיות גדל

שיעור התעסוקה של נשים בגילי 25-64 בשנת 2018:

- ערביות - 38.1%
- יהודיות - 82.4%

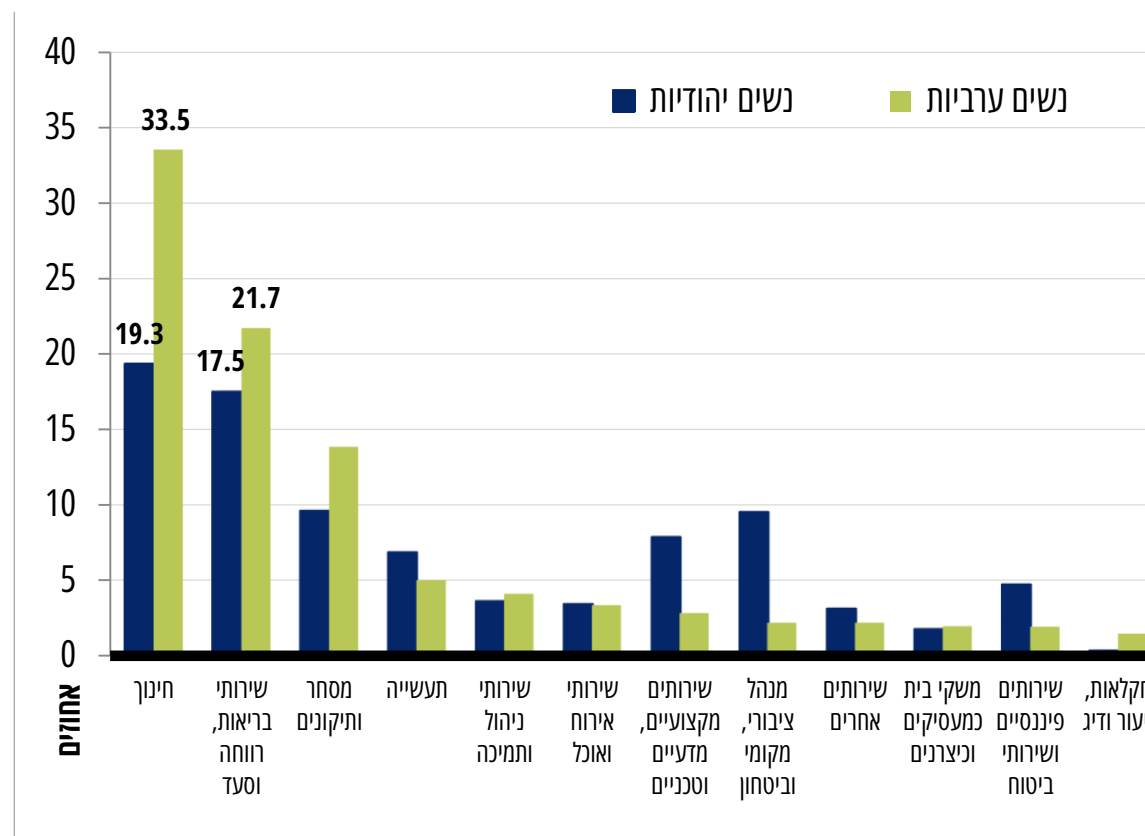

המקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv, 2014, "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"

ועיבודים מעודכנים מסקרי כוח אדם של הלמ"ס, בני 15 ומעלה, שנים 1970_2016. ¹בסדרה יש שבר שכן שונו הגדרות התעסוקה בין שנת 2011 ל-2012, מתעסוקה אזרחית לתעסוקה הכוללת גם תעסוקה צבאית.

תעסוקת נשים, לפי ענף

הנשים הערביות מרוכזות בענפי השירותים הציבוריים

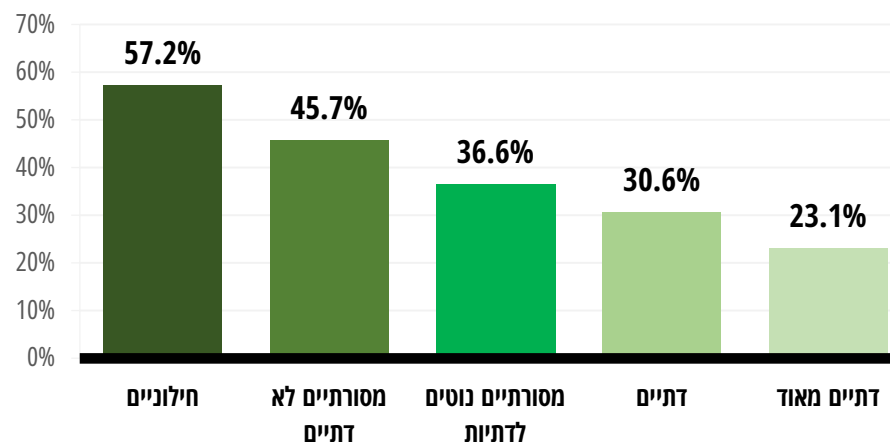
מקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv, 2014, "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions". עיבודים מסקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מעודכנים לשנת 2017.

תעסוקת נשים ערביות

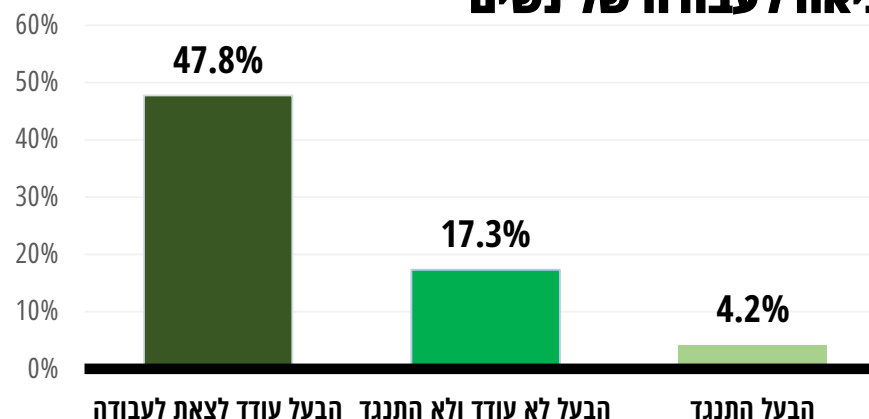
מתאם בין מסורת-רמת דתיות ועמדות הבעל לגבי עבודה מחוץ לבית

בהשוואה למדינות ערביות ומוסלמיות אחרות, שיעור התעסוקה של נשים ערביות בישראל אינו נמוך

שיעור המועסקות לפי רמת דתיות של ההורים

שיעור המועסקות לפי עמדות הבעל על יציאה לעבודה של נשים

מקור: ניצה (קלינר) קסיר, סאמי מיעארי וגלי לוי, 2019, "עמדות תרבותיות, רמת דתיות, ידע מודרני ותעסוקת נשים ערביות – ממצאי סקר נשים בחברה הערבית". זרוע העבודה, משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים. נתונים: עיבוד לנתונים מסקר שנערך למחקר של ישיב ערן, סמי מיעארי וניצה (קלינר) קסיר. סקר במימון משרד הכלכלה.

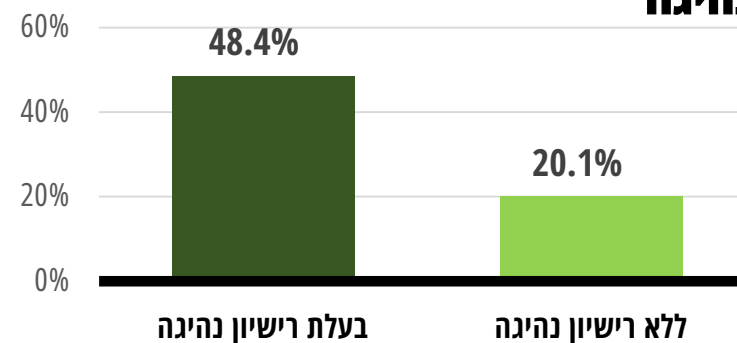

תעסוקת נשים ערביות

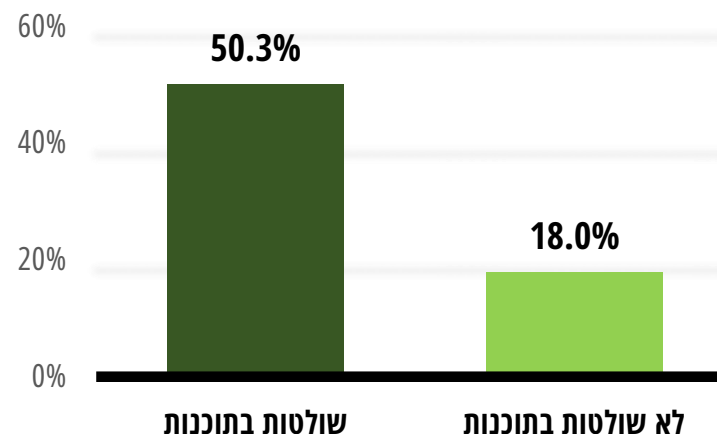
ישנו מתאם בין שליטה בטכנולוגיות מתקדמות ליציאה לעבודה מחוץ לבית

שיעור המועסקות, לפי בעלות על רישיון

נהיגה

שיעור המועסקות, לפי שליטה בתוכנות הקשורות לעבודה בסביבה ממוחשבת

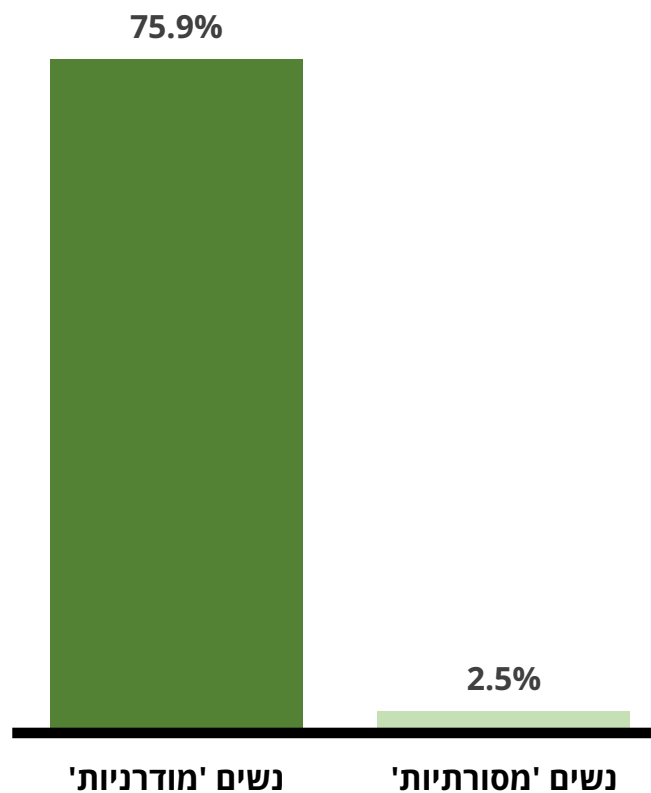

מקור: ניצה (קלינר) קסיר, סאמי מיעארי וגלי לוי, 2019, "עמדות תרבותיות, רמת דתיות, ידע מוזרני ותעסוקת נשים ערביות – ממצאי סקר נשים בחברה הערבית". זרוע העבודה, משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים. נתונים: עיבוד לנתונים מסקר שנערך למחקר של ישיב ערן, סמי מיעארי וניצה (קלינר) קסיר. סקר במימון משרד הכלכלה.

תעסוקת נשים ערביות

שיעור המועסקות, מודרניות מול מסורתיות

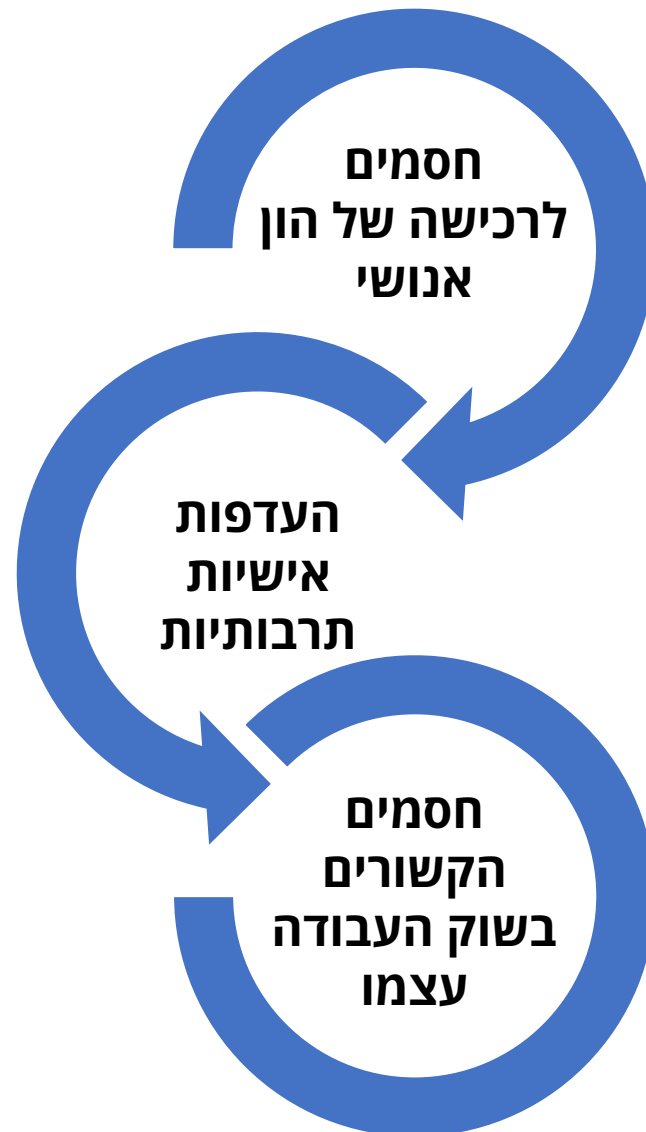
מודרניות מול מסורתיות (תרגיל שרירותי)
חלוקה לפי מספר שנ"ל, ידע באנגלית, בקיאות שימוש בתוכנות מחשב, רישיון נהיגה, עידוד ההורים ליציאה לעבודה ורמת דתיות.*
[מודרניות כ-13% מהאוכלוסייה, מסורתיות כ-11%]

מקור: ישיב ערן, סאמי מיעארי וניצה (קלינר) קסיר, (מחקר בתהליך), תרבות, דתיות ותעסוקה (שם זמני).
*ממצאים זומים התקבלו גם בהגדרות אחרות של מודרניות, ובכלל זה ללא התייחסות לרמת דתיות, ובמחקר קודם: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר, 2010, "זיפסי ההשתתפות של ערביי ישראל בשוק העבודה", סקר בנק ישראל 84, עמ' 39-86

חסמים לתעסוקה

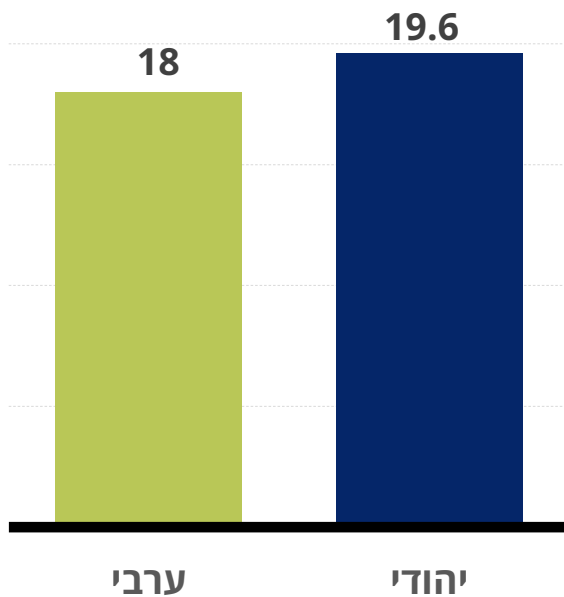
גורמים המסבירים פערי
תעסוקה בין אוכלוסיות

חסמים ברכישת הון אנושי בחברה הערבית

- רמת מערכת החינוך בחברה הערבית

עלות תלמיד בשלב הטרום אקדמי,
לפי אוכלוסייה, תשע"ז, אלפי ₪

מקור: אתר שקיפות בחינוך.

- פערי תקצוב במערכת החינוך בשלב הטרום-אקדמי

– התקציב לתלמיד ערבי בשנת תשע"ז נמוך ברמה המצרפית ב-

8.2 אחוזים מהתקציב לתלמיד יהודי

– כאשר בוחנים את גודל הפער לפי שלב חינוך ומדד טיפוח, עולה

כי הפער גדול יותר

- בחירה אישית-משפחתית-תרבותית

מיומנויות בוגרים

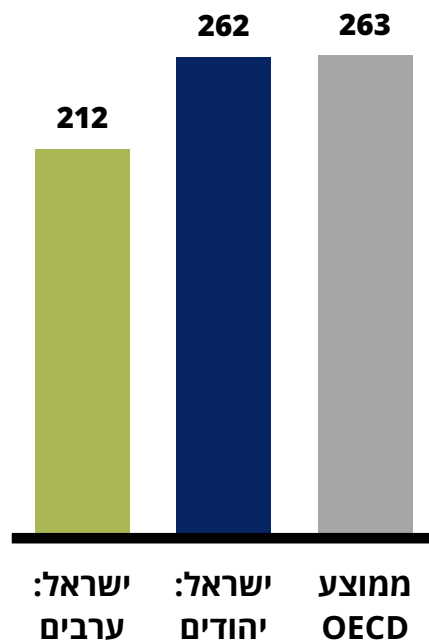
• רמות המיומנויות הנדרשות לשוק העבודה (אוריינות קריאה, אוריינות מתמטית ופתרון בעיות בסביבה מתקשבת) נמוכות

ציון ממוצע במבחני סקר מיומנויות (PIAAC)

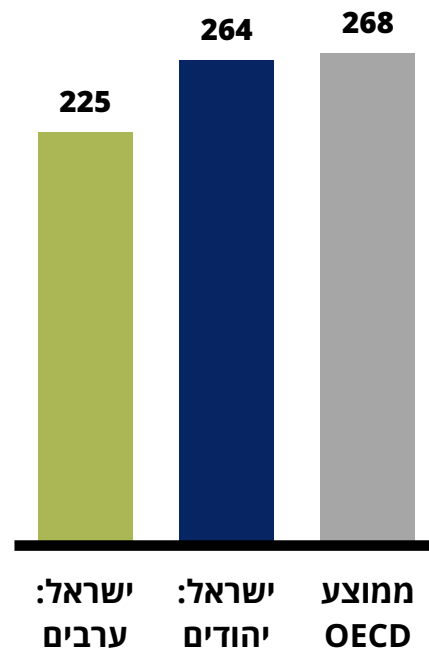
פתרון בעיות בסביבה מתקשבת

אוריינות מתמטית

אוריינות קריאה

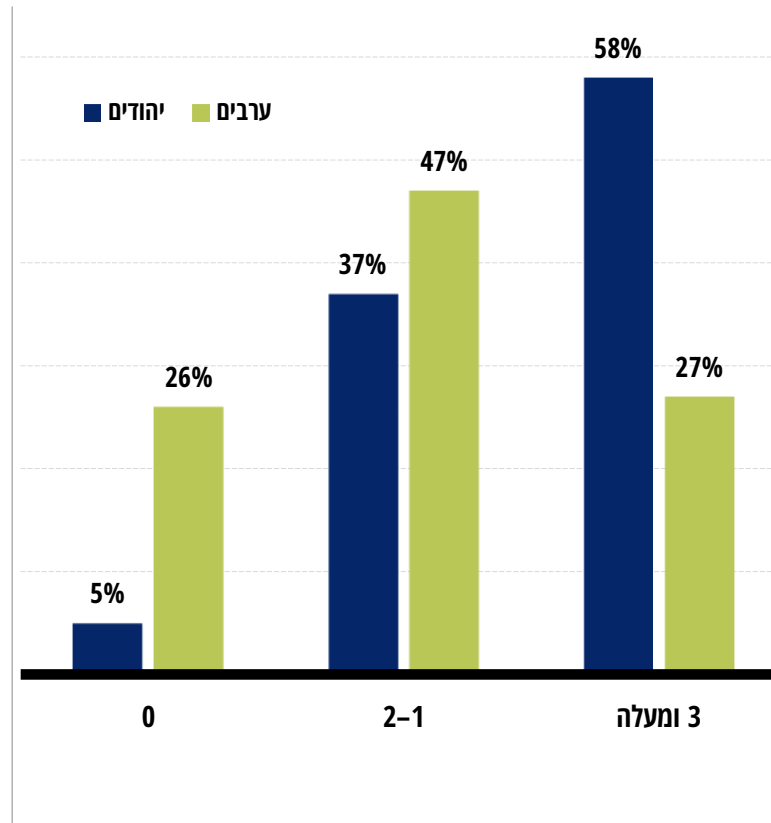
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "מיומנויות בוגרים בישראל 2014-2015", פרסום מס' 1640, יוני 2016.

חסמים בחברה הערבית בשוק העבודה עצמו

התפלגות מספר האנשים מהתחום המקצועי שמכירים ומרגישים בנוח להיעזר בהם לחיפוש עבודה?*

בעיות נוספות העומדות בפני החברה הערבית

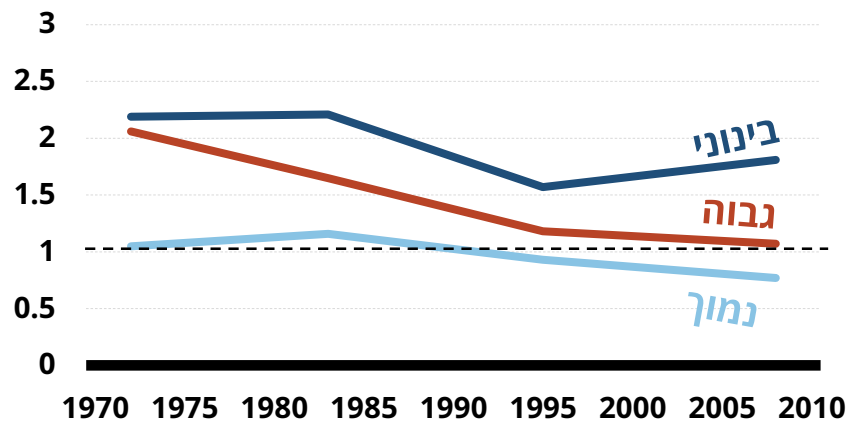
- אפליה בשכר ובתעסוקה (לצד, העדפה בשירות הציבורי)
- חולשה של רשויות מקומיות ערביות - מקשה על ייזום, תכנון ופיתוח
- חסמי יציאה לשוק העבודה - כמחסור במסגרות לילדים
- רמות תחבורה ותשתיות ציבוריות נמוכות
- מחסור באזורי תעסוקה (ותעשייה) נגישים
- נטוורקינג (קישוריות) נמוכה

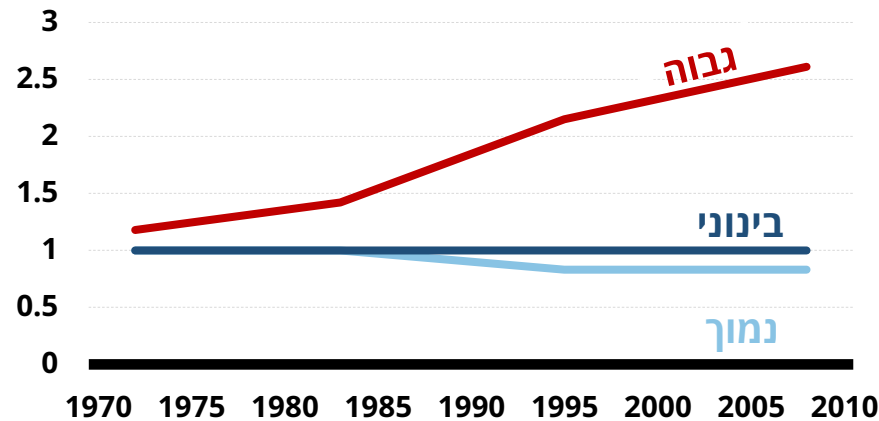
המקור: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר, 2012, "נשים ערביות בשוק העבודה בישראל: מאפיינים וצעדי מדיניות", הרבעון לכלכלה 2011, 2-1, מרץ-יוני, עמ' 120-160.
* מקור: מצגת של עמותת נובה, 2016, מבוסס על סקר של העמותה.

חסמים לתעסוקה גברים

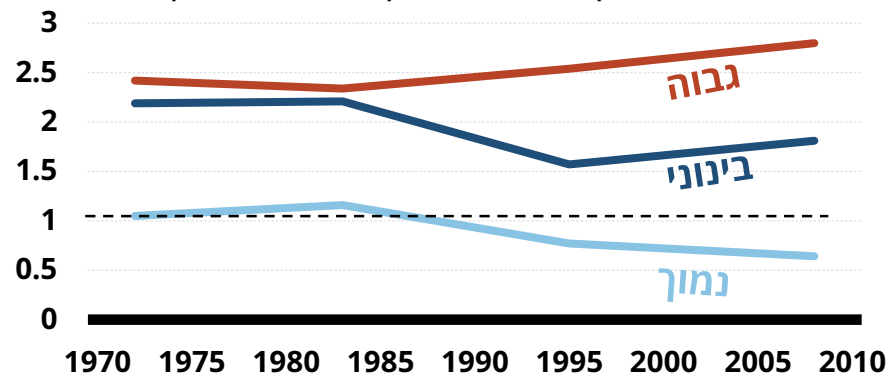
חסמים בתקופת העבודה

חסמים בתקופת טרום-שוק העבודה (ברכישת הון אנושי)

סה"כ החסמים (בתקופה טרום-שוק העבודה ובתקופת העבודה)

החסמים הם חסמים יחסיים, המשווים לחסמים של גברים יהודים שנורמלו לערך 1

מקור: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר, 2018 "כלכלת החברה הערבית בישראל", בתוך: אבי בן בסט, ראובן גרונאו ואסף זוסמן (עורכים), אורות וצללים בכלכלת השוק – המשק הישראלי 1995-2015. מכון פאלק.

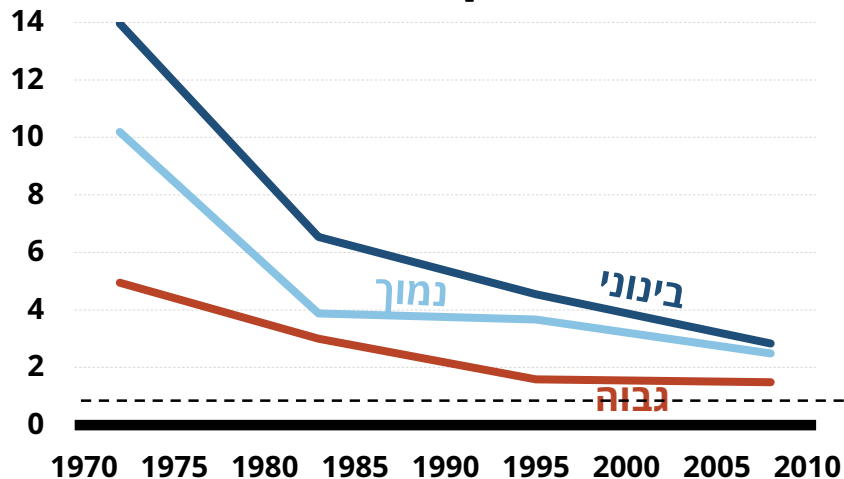

חסמים לתעסוקה נשים

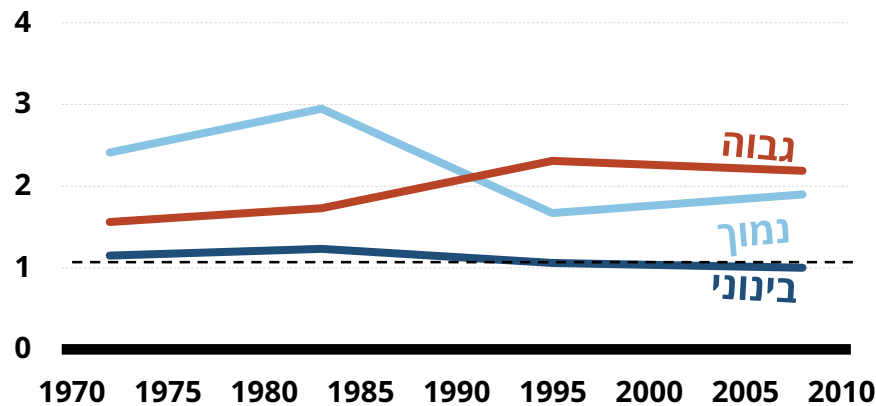
לנשים ערביות קושי כפול הן בשל השיוך המגדרי והן בשל השיוך המגזרי

החסמים הם חסמים יחסיים, המשווים לחסמים של גברים יהודים שנורמלו לערך 1

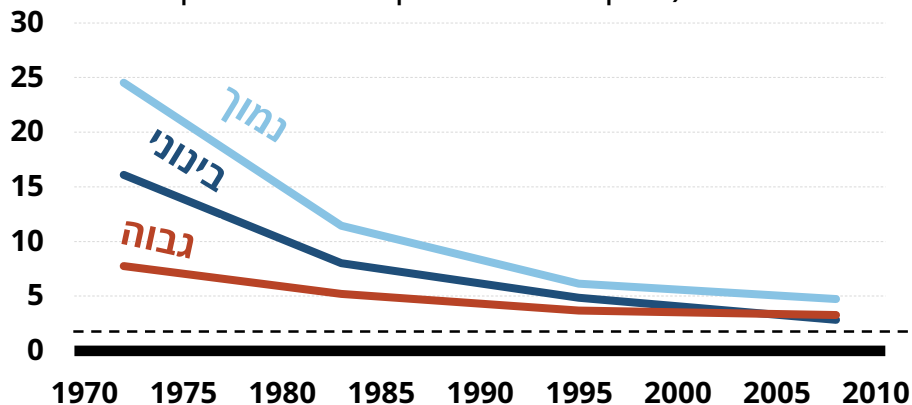
חסמים בתקופת העבודה

חסמים בתקופת טרום-שוק העבודה (ברכישת הון אנושי)

סה"כ החסמים (בתקופה טרום-שוק העבודה ובתקופת העבודה)

מקור: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר (בקרוב). "מלמת החברה הערבית בישראל", בתוך: אבי בן בסט, ראובן גרונאו ואסף זוסמן (עורכים), אורות וצללים בכלכלת השוק – המשק הישראלי 1995-2015. מכון פאלק.

חסמים לתעסוקה

סיכום החסמים

□ בפני החברה הערבית עדיין עומדים חסמים הן בתקופה של טרום-שוק-העבודה (ברכישת הון אנושי) והן בשוק העבודה

□ על פני זמן,

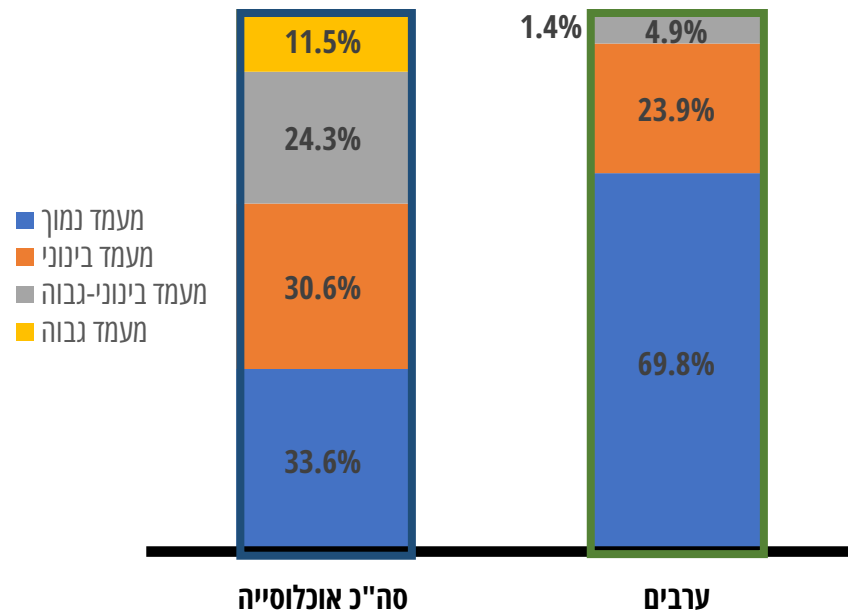
- ירידה בחסמים היחסיים (בהשוואה לגברים יהודים) בשוק העבודה עצמו
- תמונה מעורבת בכיווני השינויים בחסמים היחסיים ברכישת הון אנושי – עלייה בחסמים לרכישת מקצוע המצריך כישורים גבוהים, וירידה או יציבות בחסמים בקבוצות האחרות

מקור: ישיב ערן, וניצה קסיר (קלינר), 2018. "כלכלת החברה הערבית בישראל", בתוך: אבי בן בסט, ראובן גרונאו ואסף זוסמן (עורכים), כלכלת ישראל בעשרים השנים האחרונות, ירושלים: מכון פאלק.

השלכות של השילוב החלקי של ערביי ישראל

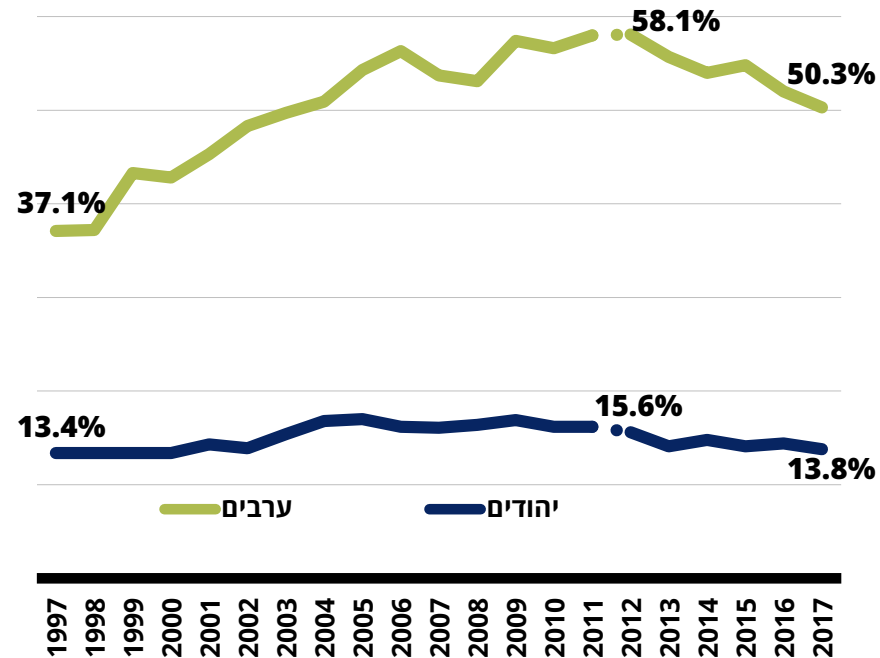
התפלגות המעמדות הכלכליים, נפשות

(בסוגריים מצוין שיעור אותו מעמד בקרב היהודים)

מעמד נמוך: משקי הבית שהכנסתם נמוכה מ-75% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית)
מעמד בינוני: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-75% מההכנסה החציונית ונמוכה מ-125% (לנפש סטנדרטית)
מעמד בינוני-גבוה: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-125% מההכנסה החציונית ונמוכה מ-200% (לנפש סטנדרטית)
מעמד גבוה: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-200% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית)

שיעור העניים, על פני זמן

כמחצית מהעניים הם ערבים

מקור: עיבודים מסקרי הכנסות והוצאות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה חרדים- עד 2014 לפי הגדרת בית ספר אחרון, החל מ-2014 (כולל) לפי הגדרה עצמית.

השלכות של השילוב החלקי בשוק העבודה

- ❑ הילדים נאלצים לסייע לפרנסת המשפחה – ויתור על רכישת השכלה, התוצאה הנצחת העוני הבין-דורי
- ❑ פערים כלכליים ניכרים בין יהודים וערבים
- ❑ ניכור מהמדינה וממוסדותיה
- ❑ פגיעה משמעותית בתוצר
- ❑ הקטנת היקפי המיסוי והגדלת היקף תשלומי ההעברה
- ❑ פגיעה בחוסן הלאומי

מקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv, 2014, "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"

מדיניות ממשלתית

רציונל, עקרונות, מדיניות בשטח והשלכות

מדיניות ממשלתית

הרציונל העומד בבסיס המדיניות שנדרשת

היקף הבעיות

- ❑ מבניות ברמה מקרו-כלכלית
- ❑ הצטברות של בעיות משמעותיות במשך עשורים

מה נדרש מהמדיניות?

- ❑ נדרש מהלך פיסקלי משמעותי ולא שינויי תקציב נקודתיים
- ❑ נדרשת רפורמה שתקיף תחומים רבים

המקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv, 2014, "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"

□ טיפול בצד הביקוש לעובדים ובצד היצע העובדים

□ העצמת החברה הערבית לצד פעולות ליצירת חברה משותפת

המקור: Kasir (Kaliner) Nitsa and Eran Yashiv, 2014, "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"
ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, 2016. "תמונת מצב: פיתוח כלכלי – החברה הערבית, הדרוזית והצ'רקסית", גבעת חביבה (זצמבר).

מדיניות שננקטה פעילות אקטיבית כולל הקצאת משאבים

□ מאז שנת 2000 השתנתה התפיסה וגברה ההכרה בצורך בסיוע לחברה הערבית

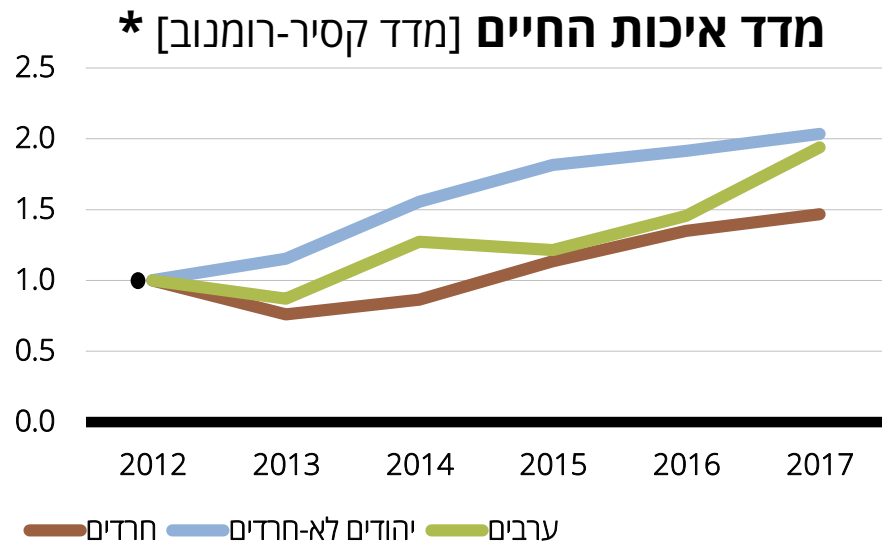
□ בעשור האחרון (בעיקר), מתבטא גם במדיניות בפועל:

- הוקמה הרשות לפיתוח כלכלי חברתי של המגזר הערבי, הדרוזי והצ'רקסי
- הוקצו תקציבים רבים
- הופעלו תכניות לפיתוח כלכלי חברתי של החברה הערבית (בתשתיות, בתחבורה, בחינוך, בתעסוקה ועוד)
- נקבעו יעדי תעסוקה

□ פעילות של פילנתרופיה ושל גופים אזרחיים

והתוצאות...

- ❑ שיפור משמעותי ברמת הפיתוח הכלכלי בחברה הערבית
- ❑ העמקת שילובה של החברה הערבית בשוק העבודה
- ❑ עלייה בשיעור המשכילים ובפרט בשיעור המשכילות

❑ אך, הפערים בפיתוח הכלכלי ובתוצאות טרם נסגרו

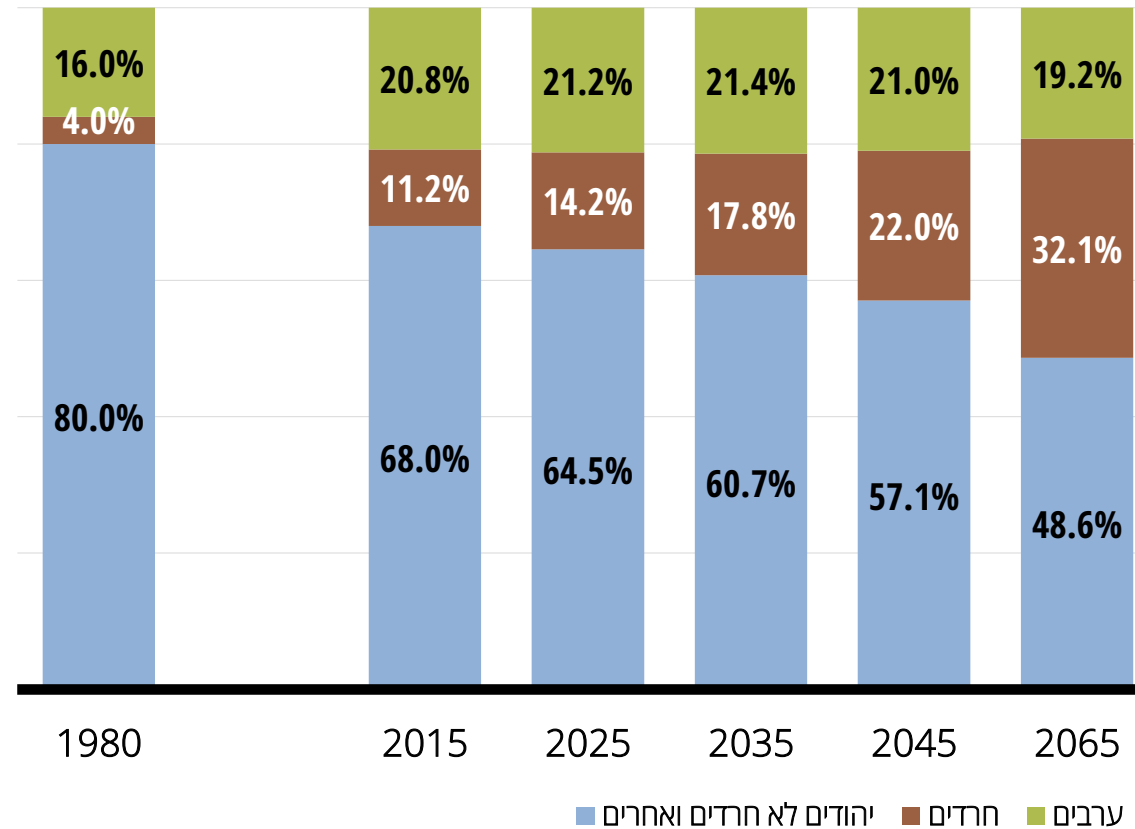
* מקור: ניצה (קלינר) קסיר, דמיטרי רומנוב, אסף צחור-שי, שקד ארג, צחי בן-שימול ונעם מרשה (בקרוב).

במבט קדימה

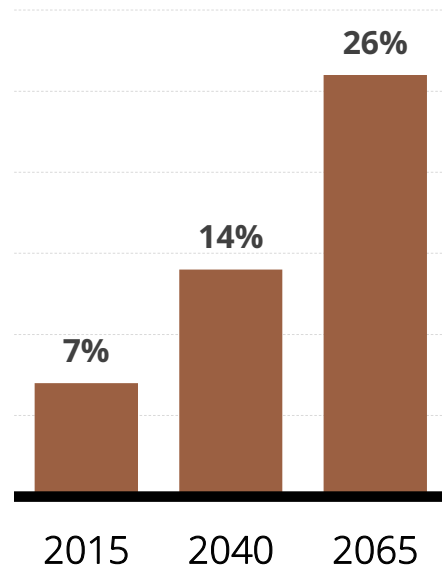
אוכלוסיית ישראל

חלקה של החברה היהודית הלא-חרדית באוכלוסייה יורד

תחזית דמוגרפית, כלל הגילים

שיעור החרדים באוכלוסייה בגיל העבודה העיקרי

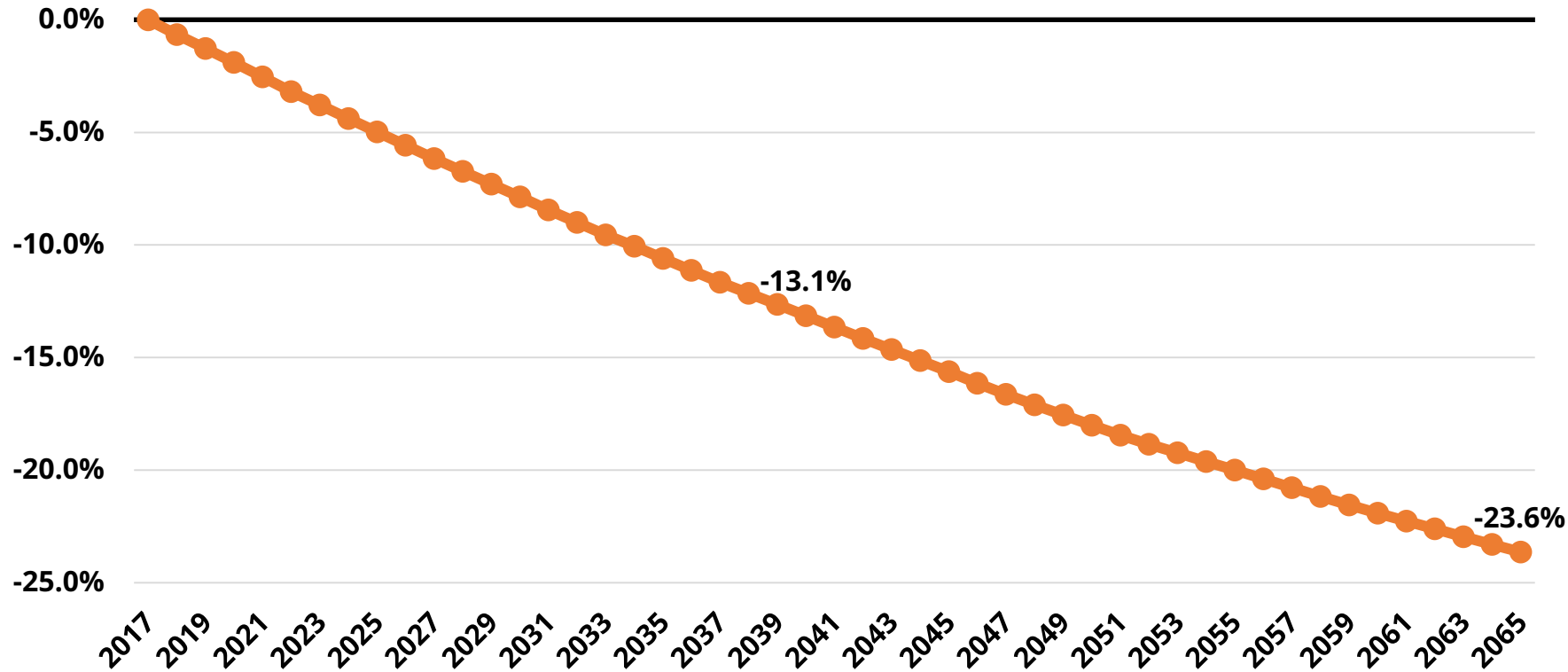

שיעור היהודים הלא-חרדים באוכלוסייה בגיל העבודה צפוי לרדת מ-74% ב-2015 ל-52% ב-2065

נתונים: שנת 1980 – עיבודים מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שנים 2015–2065 – מצגת "אוכלוסיית ישראל בפתחה של שנת 2017 ותרחישים לגידול האוכלוסייה בעתיד", והודעות לעיתונות של הלמ"ס.

השלכות על רמת החיים החומרית

סימולציית השפעת הדמוגרפיה על רמת ההכנסה מעבודה לנפש*

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, עבודה בתהליך. * סימולציה המתייחסת לאי התכנסות של שיעורי התעסוקה וההכנסות. בבסיס הסימולציה תחזיות אוכלוסייה 2015–2065, חלופה בינונית, של הלמ"ס.

הערות לסיכום

- למדינה תפקיד חשוב בשילוב החברה הערבית והחרדית
 - בהיותה המעסיק הגדול במשק
 - כקובעת מדיניות

- לשלטון המקומי השפעה רבה, לעיתים מעבר להשפעה ברמת המדינה – פיתוח כלכלי וחברתי, ייזום, רתימת הרשויות, גיוס מקורות ועוד

- האנשים והקהילה באוכלוסיות המגוונות

- המעסיקים

"...במדינת ישראל יש מקום לכולם, לכל קשת הצבעים, ואם תחסר פיסה אחת מהפאזל התמונה לא תהיה שלמה."

מרים פרץ, 2018

תודה על ההקשבה

המכון
החרדי
למחקרי
מדיניות

ניצה (קלינר) קסיר